

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 12

XI aastakäik

1935

Tellimise hind postiga:

aastas . . . 100 senti
6 kuu peale . 55 "
1 " " 10 "
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toim.: Tallinn, Lai tän. 38, k. 4
Telefon 448-35.

Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.

Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. kr. 20.—

1/2 " " 10.—

1/4—6.— ja 1/8 lhk. " 3.—

Teksti ees — 50% kallim

Töökodade valgustus.

Dr. M. Püüman.

Töökodade tervishoius on valgustuse küsimus väga suure tähtsusega: halb töökodade valgustus mõjub halvavalt tööliste nägemise teravusele, mille tagajärjel kannatab töö täpsus ja töö intensiivsus, mis töötajat omakorda võib närveerida.

Töökoda on hästi valgustatud siis, kui akende pinna-valgustuse pinna ja töökoja põrandapinna suhe vastab 1:2 ja 1:3, s. o. põrandapind võib valgustuspinnast olla 2—3 korda suurem. Juhtumeil, kus põrandapind on 4—5 korda suurem akende pinnast, võib vaid akende läheduses teha tööd, eriti veel siis, kui nõutakse väga peent ja täpset tööd. Kui aga tööline on sunnitud töötama aknast kaugemal, siis peab ta oma silmi pingutama, mis nägemisele oma halvavat mõju ei jäta avaldamata.

Ei tohi unustada, et valguse jõud väheneb vastuproportsionaalselt kauguse ruudule, s. o., kui me aknast läheme 3, 4, 5 m kaugemale, siis sellega valgus ei vähene mitte 3, 4 ja 5 korda, vaid 9, 16 ja 25 korda; nii et tööline, kes töötab aknast näiteks 5 m kaugusel, saab 25 korda vähem valgust kui tööline, kes töötab aknast 1 m kaugusel. Kui me seda täpsasja mees peame, siis on ka arusaadav tervishoiuteadlaste nõudmine akende ja põrandapinna suhte kohta töökodades.

Valged töökojad ei ole tarvilised mitte ainult seepärast, et nad on head silmale ja soodustavad täpset töötegemist, vaid nad mõjuvad ergutavalt töötajate kogu organismile. On ju meile kõigile teada, missugust rusuvat mõju poolpime töökoda avaldab töötajate meelele; hästi valgustatud töökojas saab ka viimase puhtuse järele valvata palju paremine ja hästi valgustatud töökodades on õnnetusjuhtumite % palju vähem — nagu näi-

tavad statistilised andmed — kui töökodades, kus valgustus on puudulik.

Ühekordsetel töökodadel on niisugust head valgustust võimalik kätte saada n.-n. laevalguse abil; raskem on valgustamise küsimust lahendada muidugi mitmekordsetes töökodades, kus lae kaudu valgustamist on võimalik saada vaid kõige ülemisel korral, kuna teisttel korradel peab leppima harilike akendega, mis oleksid võimalikult laiad ja kõrged, et saavutada vajaliku suhet põrandapinnaga.

Kuid on olemas juhtumeid, kus põrandapinna ja akendepinna suhe on väga hea, aga sellest hoolimata on töökojad pimedad. Et seda ära hoida, on vaja hoolitseda selle eest, et aknaruudud oleksid puhtad — on vaja aknaid vajaduse järgi pesta. On olemas nii suuri kui ka väikesi töökodasid, kus akn klaasid on kaetud tolmu ja poriga, kus mitme aasta vältel kellelgi ei ole meelega tulnud — või ei ole tahetud — aknaid pesta. Niisugune suhtumine akende puhtusele on lubamatu: töökodade aknad peavad olema niisama puhtad nagu harilike elamutegi aknad.

Peale akende puhtuse peab valvama ka selle järele, et seinad ja lagi oleksid niisugust värvi, mis eneses hoiab kinni võimalikult vähe valgusekiiri; kõige soodsam selles suhtes on valge värv, millele järgneb helekollane; tumedad värvid hoiavad eneses palju valgust kinni ja teevad seetõttu töökoja pimedaks; väga tihti on meie töökodade seinad ja lagi nii mustad — tahmased ja tolmused — et võib vaevalt oletada, et nad kunagi on olnud valget värvi. Seepärast peame püüdma, kui töökodades tahetakse saada head valgustust, hoolitseda selle eest, et ka töökodade seinu ja lagesid tihedamini puhasta-

taks, mis on vajaline ka üldise puhtuse seisukohalt.

Päikesevalgus ja kõigi ruumide valgustamine päikesevalgusega on ju kõige loomulikum, kuid kahjuks peame me teataval aastaaegadel lühema või pikema aja jooksul leppima kunstliku valgustusega nii elamuis kui ka töökodades.

Iga kunstlik valgustus mõjub halvasti silmadele ja me peame katsuma tarvitada niisuguseid kunstliku valgustuse allikaid, mis oma omadustelt seisavad võimalikult lähedal päikesevalgusele ja avaldavad võimalikult vähe halba mõju meie silmadele.

Kunstlik valgus erineb päikesevalgusest seetõttu, et ta sisaldab rohkem punaseid ja kollaseid kiiri, mis raskendab värvide tundmist, ta võib ka sisaldada rohkem violettkiiri, mis samuti ei jäta silmadele oma halba mõju avaldamata; nagu sellekohased uurimused näitavad, seisab päikesevalgusele oma omadustelt kõige lähemal atsetüleeniga valgustamine, mida mõnesugustel põhjustel on võimalu igal pool tarvitada harilikuks valgustamiseks.

Peale muu rikutakse üksikute kunstlike valgustuste juures ka õhku, mis on tingitud sellest, et mitte kõik aine, mida valgustamiseks tarvitatakse ei põle korralikult ära, nagu seda tuleb ette küünla, petrooleumi- ja gaasilampide juures, vaid osa põlemisprodukte satub õhuringi; pealeselle võib kunstlik valgustusallikas ümbritsevat õhku soojendada, mille tagajärjel õhu temperatuur tõuseb, mis mõjub halvasti silmadele.

Kõigi nende ülaltoodud pahede vähendamiseks seatakse kunstliku valgustuse kohta üles järgmised nõuded:

1. Valgustusallikas peab olema nii tugev, et töökojaruumid oleksid hästi valgustatud; lambid peavad olema asetatud niiviisi, et valgus võimalikult igal pool oleks ühetasane.

2. Peab hoolitsema selle eest, et kunstlikul valgustamisel võimalikult vähe õhku rikutaks ja soojendataks.

3. Kunstlik valgustus peab olema täiesti hädaohuta, ega või tarvitada aineid, mis kergesti plahvatavad.

4. Kunstlikul valgustamisel peab hoolitsema selle eest, et valguskiired ei paista otsekohe silma, mis silma närve liiga ärritavad ja nägemisele niisama mõjuvad kahjulikult nagu halb valgustus. Kõige parem on, kui valguskiired töökotta valgusallikast tungivad läbi piim- või mattklaasi, mille tagajärjel saame valguse, mis meie silma ei ärrita ja mis soodustab kõige paremini asjade nägemist ja vaatamist, silma pingutamata.

Nagu teada, on kunstlik valgustamine kõigi rahvaste juures teatavad arenemisastmed läbi teinud: meie esivanemad olid sunnitud tarvitama valgustamiseks peeerutud ja hiljem rasvakiünlaid, millede asemel moodunud saajandi keskel ja teisel poolel hakati tarvitama petrooleumi. Kuid praegusel ajal — eriti linnades — on elektrivalgustus kõik teised kunstlikud valgustamise allikad tõrjunud kõrvale ja ise asunud asemele — ja seda täie õi-

gusega, seepärast et ta vastab kõige rohkem neile nõudeile, mis esitatakse kunstlikule valgustamisele: ta ei riku õhku, mis on üks tähtsaimatest tervishoidlikest nõudeist, ja soojendab ümbritsevat õhku võrdlemisi vähe.

Järelikult vastab nüüdisaja tervishoidlikele nõudeile töökodades kõige rohkem elektrivalgustus. Kuid ei saa leppida vaid sellega, et töökodades on olemas elektrivalgustus, me peame hoolitsema ka selle eest, et ta igal pool oleks ühetasane, ühetaoline, ja et ta ruumi küllaldaselt tugevasti valgustaks, mis võimaldab teha ka kõige peenemat tööd suurema silmapingutusega. Seda võib saada kätte üldise ja kohaliku valgustuse abil.

Üldine valgustus sünnib lae all rippuvate lampide abil ja ta peab olema nii tugev, et kõik töökoja ruumid ja seadeldised oleksid hästi nähtavad, mis võimaldab töölistele hädaohuta liikumise — eriti neis ruumides, kus on olemas palju mitmesuguseid masinaid.

Kohalik valgustus peab olema iga töölise juures ja käsutuses, kus tööline teda oma äranägemise järgi võib igal ajal seada nii, nagu töö seda nõuab ja töötegemiseks on kõige soodsam.

Suurem osa tervishoiuteadlasi on arvamisest, et valgustust võib töökodade kõrvalruumides, laduruumides, kõrvalkäikudes ja õues pidada rahuldavaks, kui iga 1 m² põrandavõi maapinna peale langeb 5 normaalküünla valgus. Töökodade peasisse- ja -väljakäikudel, trepikodades ja treppidel peab iga 1 m² põrandapinna peale olema vähemalt 15 normaalküünla valgus, kuna üldist valgustust töökodades võib pidada rahuldavaks siis, kui seal 1 m² põrandapinnale langeb vähemalt 20—25 normaalküünla valgus.

Nagu tähendatud, on töö juures peale üldise töökodade valgustuse vajaline veel kohalik valgustus, mis on iga töölise käsutades, ja valgustuse tugevus oleneb töö iseloomust.

Tööd, mis ei nõua suurt täpsust, võib teha 20—25 küünla valgusel.

Lukusepa-, treiali-, tislari-, plekisepa-, ketramis- ja kudumistöödel, kus tarvitatakse heledat lõnga, peab olema vähemalt 40—60 küünla valgus.

Mehaanikatöödel, samuti ka kudumise juures, kus tarvitatakse tumedaid lõngu, ka lugemise ja kirjutamise juures, on vajaline 60—90 küünla valgus.

Väga peened tööd, nagu taskukellade mehhanismi tegemine ja kokkupanemine, graveerimistööd, käsiladumine trükikodades, õmblus, tikandus, joonistamine jne., vajavad 90—150 normaalküünla valgust selleks, et tööd teha täpselt ja silmi pingutamata.

Kõigi tööde juures on vajaline, et valguskiired ei paistaks otsekohe silma; silmad peavad olema varjatud sellekohase seadeldisega (reflektor, lambivari); kui tööline, näiteks, töötab püsti, siis ei võiks lamp seista õlgadest kõrgemal ja lambi valgus peab langema tööle, kuna silmad peab valguskiirte eest täiesti varjatama, eriti veel siis, kui valgustus on otsene — kus valguskiired tulevad läbi hariliku klaasi; kaudne valgustus, kus valguskiired läbi mattklaasi tööle langevad,

on, arusaadavalt, kõige parem; kui niisugused valguskiired silmale langevad, siis ei avalda nad viimasele mingit halba mõju: hoitakse ju mattklaasiga kinni suurem osa violettkiiri, milledest elektervalgus on rikas ja mis ottsel valgustusel ei jäta avaldamata oma halba mõju silmadele.

Nagu eelpool tähendatud, on päikesevalgus kõige loomulikum; meie silmad on kohanenud temale ja ta võib vaid üksikuid juhtumeid neid ärritada (näiteks talvel, kui maa on lumega kaetud ja hele päikesevalgus lumelt tagasi peegeldub). Teine asi on kunstlik valgustus: siin võivad tekkida mitmesugused haigused, mida üks või teine töö aitab süvendada; viimase juures peatume edaspidi pikemalt, kui kutsehaigused võtame lähema vaatluse alla.

Siinkohal olgu vaid tähendatud, et halb ja mitteküllaldane valgustus on sagedasti väga mitmesuguste ja paljude õnnetusjuhtumite põhjuseks. Nii on *Dimpsoni* arvates 91000 õnnetusjuhtumest, mis 1910. a. üksikuis Põhja-Ameerika osariigis ette tuli, 23,8% süüdi töökodade halb valgustus. *Rademaker* uuris Põhja-Ameerika Ühendriikides 390 töökoja valgustust ja leidis, et ainult 15% töökodadest oli hea valgustus, 29% töökodades

oli keskmine valgustus ja 56% — halb valgustus; viimastes töökodades oli ka õnnetusjuhtumeid palju rohkem kui esimestes. Ka üksikud kindlustuskassad on arvamises, et 25% õnnetusjuhtumest on olnud halvast valgustusest.

Paljud sellekohased uurimused näitavad, et iga ettevõtja, kes oma töökojad on lasknud hästi valgustada, on sellest saanud kasu. Hea töökoja valgustuse tagajärjel on töö produktiivsus tõusnud 10—20%, mis tasub kaugelt kõik kulud, mis parema valgustusega on seotud; töö muutub täpsemaks ja korralikumaks; ta väärtus tõuseb; õnnetusjuhtumite arv väheneb. Hea valgustuse tagajärjel on parem valgata töökoja puhtuse ja korra järele; ka töölise meeleolu on palju parem hästi valgustatud töökojas kui poolpimedas ruumis.

Neid tõsiasi kinnitab muuseumis Ameerika tööstustervishoiu büroo. *W. Ruffer*, kes analüüsis valgustuse suurenemise mõju töö edukusele, tuleb samale otsusele. Ka mitmed ettevõtete omanikud ise, kel ei puudu intelligents ja arusaamine, tunnistavad hea valgustuse tähtsust töökodades. Ei oleks sugugi ülearune, kui ka meil hakataks töökodade valgustusele panema rohkem rõhku.

Nakastumine tiisikusse ja kodumaised rohud tiisikuse vastu.

Dr. med. A Liin.

Olgugi, et tiisikus kuulub nakkushaiguste liiki, erineb ta arstimine tunduvalt teiste sellaste haiguste arstimisest. Nii on katseid tehtud tiisikusele tõkkehid luua vastava seerumi abil, kuid kahjuks pole sellest seerumist väheematki tulu olnud. Kuna inimeste arv maakeral aina suureneb (arvestuste järele elas maailmas enne maailmasõda poolteist miljardit inimest, nüüd aga juba üle kahe miljardi), siis on ka inimeste enestevaheline läbikäimine muutunud tihedamaks ja sagelisemaks. Üksteisega läbikäimine soodustab nakkushaiguste levimist, eriti aga tiisikust. On ju tehtud kindlaks, et 90 prots. kõigist tiisikuse juhustest on edasi antud kõhvimise teel, sellega otsekohe üksteisega lähedal kokkupuutumisel. Palju on katsutud süüdistada tiisikuse edasiandmises toiduaineid, jooke, söögiriistu, — tõsi küll, nende läbi võib edasiandmine sündida, kuid see leiab aset kaunis harva, sel teel haigestumise arvele langeb ainult umbes 10 protsenti

kõigist juhustest. On püsinud arvamine, et laste juures sünnib tiisikuse idudega nakastamine tihti piima läbi, mis pärit tiisikushaigetelt lehmadel. Käesoleva aasta uurimused, mis tehtud Bernis (Šveitsis), räägivad, et seal on laste juures tiisikuse haiguse tekitajaks osutunud 37,2% korral sarvloomade tiisikuse pisikud. Meie juures ei peaks küll lehmapiim sellane ohtlik olema kui Šveitsis, sest meie lehmade juures tuleb hulga harvem ette sarnast tiisikust, milliste pisikuid võib piimaga edasi anda. Uuemad uurimused on näidanud, et sageli on tegemist „mitte-tüübiliste“ tiisikuse pisikutega, mis moodustavad vahelüli inimeste ja sarvloomade tiisikuse pisikute vahel. Need pisikud on ikka tembeldatud sarvloomade tiisikuse idudeks. Kogemused on õpetanud võtma igasuguseid erinevusi kahtlaselt. Seepärast võib mõnikord asi üsna teisiti välja kujuneda kui esialgu arvatud. Vahel on harilikust kasvust pisut erinevad rakud tunnustatud

vähjarakkudeks ja soovitatud teha operatsiooni. Nii juhtub, et kümne aasta eest tagasi on mõne isiku juures tehtud kindlaks vähjahaiigus ning lõikusest ära üteldes on oodatud selle isiku surma teatava aja vältel, kuid kõige kiuste elab see isik veel praegu edasi ja on sealjuures hea tervisega. Meie peame tunnistama, et igast haigusest on kehal võimalik jagu saada iseenese jõul. On rakud pisut erinevalt kasvama hakanud, siis võib juhtuda, et keha ise suudab ennast jälle maksuma panna ja rakkude kasvu õigesse roopasse juhtida. Nii võib juhtuda ka tiisikusega. On ju kindel, et meie ei tunne seni veel ühtki rohtu ega vahendit, mis suudaks tiisikuse idusid meie kehas hävitada ehk vähemalt nende signemist seisma panna. Ainult meie keha võib erilise kaitsevalli nendele ette ehitada. On meie keha selleks suuteline, siis tähendab see juba paranemist tiisikusest. Seepärast annab õigeid tagajärgi see tiisikuse ravi, mis võimaldab kehale uut jõudu juure saada ning luua soodsad enesekaitse tingimused. Hea toitmine ja värske õhk on tuntud sellaste abinõudena.

Hulga aastate kogemuste ja tähelepanekute varal oleme leidnud oma kodumaal kasvavate taimede seast küllaldaselt arstirohte, mis kohased tiisikuse ravimiseks. Need on meil tuntud „maa-“ või „rahvarohtude“ nime all. Nad pälvivad tõelist tähelepanu. Neid lähemalt uurides selgub, et nende mõju põhjeneb just soodsate kaitsetingimuste loomises kehale, et tal oleks küllalt jõudu iseenese eest välja astuda. Nendel tiisikusejuhtudel, kus keha „ei võta vedu“ ning ei suuda ennast maksuma panna, tulevad võitjaks tiisikuse pisikud, olgugi et püüame luua kehale parimad ja soodsamad tingimused selles võitluses. Siis ei ole tulu kallist ravist sanatooriumis ega kõrgehinnalistest rohtudest.

Tiisikuse ravimisel peaksime rohkem tähelepanu pöörama just kodumaistele rohtudele. Meil on sellaseid rohte kuni arvu olemas. Eeskätt peaksime siin mainima **põdra- või islandi sammalt**. See sammal kasvab kõikjal põhjamaades. Ta on tähtsaimaks toiduks põhjapõtradele. Toiduks tarvitatakse

teda ka inimeste poolt paljudes põhjamaade nurkades (nagu Islandi saarel). Meil kasvab ta metsades mändide all liivasel või vähe soistunud pinnal. Sammal tuleb korjata suvel, siis puhtaks pesta ning vilus kuivatada. Kuivatatud sammal on tarvitamiseks kõlvuline kogu aasta vältel. Muidugi võib ka kauemat aega seisnud sammalt tarvitada, kuid ta odavuse tõttu pole selleks vajadust. Tarvitatakse meil põdrasammalt teena või jälle tarretisena. Teed võib igauks keeta oma maitse kohaselt vastavas kanguses (harilikult umbes 15—20 gr. sammalt teeklaasi vee kohta), mõru maitse vähendamiseks tuleb suhkrut juure lisada. Seda teed võib umbes 1—2 klaasi päevas juua (vahel ka rohkem). Tarretise valmistamiseks võetagu umbes veerand naela sammalt ja keedetagu teda kahes ja pooles (ehk ka kolmes) liitris vees ligi 2 tundi (soovitatav „tasaselt“ keeta). Pärast keetmist tuleb soojalt vesi ära kurnata, siis veele mingit magusainet (nagu suhkur, mesi, moos) juure lisada ning jätta nõus seisma. Külmaks muutudes tekib pikkamisi tarretis (nagu lahja sült või jälle kalaliimi hüübis või želatiin). Seda tarretist võib tarvitada supilusikaga mitu korda päevas. Millega on seletatav põdrasambla mõju tiisikuse juures? Samblas leidub eriline mõruaine (nõndanimetatud „cetrar-hape“). Kõigil sedalaadi mõruainetel on omadus äratada söögiisu. Hea söögiisu tekkimine tiisikushaigetel tähendab juba suurt edu paranemise poole. Peale mõruaine leidub samblas veel tähtsainet (licheenin), mil enesel on toitlusvääratus. Uuemad uurimused lubavad oletada, et samblas leidub ka ränihape soolasisid. Ränihappe ühendused on juba ammu tuntud tiisikuse rohtudena.

Teiseks meie „kodumaiseks“ tiisikuse rohuks on kujunenud **aloe**. Aloe on lõunamaa taim. Ta kasvab metsikult Aafrikas (Kapimaal, Abessiinias). Aia-taimena on teda nüüd leida ka Lõuna-Euroopas. Suured aloekasvanded on Ida-Indias. Mehhikos ja ta naabermaades kasvab eriline aloe liik — agave. Meil on aloe tuntud potilillena. Kuna aloe on viimase 10—20 aasta jooksul omandanud rahva seas suure kuulsuse

kui tiisikusevastane rohi, siis on nõudmine ta järele suur ning teda kasvatatakse ohtrasti pottides toataimena. Rohekatest lihavatest aloekasvudest pigistatakse või keedetakse mahl välja ja seda tarvitatakse siis sissevõtmiseks mitmel kujul (tilkades, meega segatult, teiste kopsurohtudega segi keedetult). Mõned hammustavad igapäev teatava osa aloest ning söövad selle toorelt ära.

Millega on seletatav aloe mõju tiisikuse juures? Otsekohest mõju tiisikuse pisikute peale aloe mahlal ei ole. Tallinna Ühise Haigekassa laboratooriumis tehti katseid aloe mahla ja tiisikuse pisikutega. Katsed näitasid, et aloed söötmetele juure lisades kuni 50%, ei olnud märgata vähematki takistust tiisikuse pisikute kasvus. Aloe mahla otsekohe tiisikuse pisikutele tilgutades ei kannatanud tiisikuse pisikud vähematki selle all, nad jäid kõik eluvõimsateks ja ümber külvates siginesid, nagu poleks nendega midagi juhtunud. Nii peame tunnustama, et aloe võib ainult kaudselt tiisikushaigele olla abiks. Aloe sisaldab mõruainet ja seepärast äratab söögiisu ta tarvitamine. Tähtsam osa, mis aloe sisaldab, on eriline aine — aloin. See aloin laguneb suhkruks ja kõhu lahtitegevaks aineks (emodin). Suhkru sisaldavuse tõttu Mehhiko agave mahl pannakse käärima ja sel moel saadakse mehhiklaste rahvuslik vägijook — pulque. Nii näeme, et aloe sisaldab samu aineid kui põdrasammal. Aloe tarvitamisega peab olema hulga ettevaatlikum kui põdrasamblaga, sest aloe mahl sisaldab veel kõhu lahtitegijat. Seepärast võib aloed tarvitada ainult vähesel määral, siis mõjub ta kui mõruaine. Suuremas annuses aloed sisse võttes võib kõhukorratus tekkida, mis tiisikushaiget tugevasti kurnab. Ka verise kõhutõve sarnased nähtused võivad aloest tulla. On olnud juhuseid, kus aloe mõjul on tiisikuse protsess kopsudest sooltesse üle läinud. Seepärast peab ettevaatlik olema aloe tarvitamisega, ta pole sellane süütu rohi kui põdrasammal.

Sookaelud on rahva seas tuntud abinõu tiisikuse vastu. Neist keedetud tee vähendab kõha. Sookaelude tarvitamisega peab olema aga ettevaatlik, sest

nendes leiduv kõha vaigistaja on umbes sarnase uimastava omadusega, nagu kodein ja teised mürgised ained.

Rahvarohuna on tuntud veel harilik **tõrv**, ka moodsas arstiteaduses tarvita- takse teda, peamiselt küll välispidiselt nahahaiguste juures, harva aga sisse- võtmiseks (pillides). Tõrv saadakse okaspuude kuiva destillatsiooni teel, see on kuumutamisel ilma tule otsekohe- se juurepääsuta. Ka kasepuust, kasetohi- kust, pukspuust valmistatakse erilist tõrva. On pandud tähele, et tõrva sisse- võttes nõrgenevad kõhahood. Ka pal- lavale veele tilgutatud tõrva auru sisse- hingamine vaigistab kõha. Keemiliste uurimuste varal on tehtud kindlaks, et tõrv koosneb karboolhapest, äädikhap- pest, puupiiritusest, atsetoonist, ksüloo- list ja teistest bensooliühendustest, kreosoodist, rasvahapetest, parafiinist, vaigust. Sellega on ta koosseis kaunis rikkalik. Tiisikuserohuna on tõrvas lei- duv kreosoot erilise tähelepanu osali- seks saanud. Temast on valmistatud veel teisi moodsaid arstirohte tiisikuse vastu, nagu kreosotal, tiokol, duotal. Tõrva mõju põhjeneb temas leiduval kreosoodil, vaigul ja veel mõnel tei- sel ainel, mis seni, võib olla, veel järele uurimata. Kuid tõrva tarvitamisega peab ka väga ettevaatlik olema, sest ta sisaldab mõnd mürgist ainet, nagu kar- boolhapet. On teada, et igasugused vaigud ja karboolhape kutsuvad neeru- põletiku välja juba piskuses annuses. Sissevõtmiseks võib tõrva tarvitada la- hendatult veega: üks osa tõrva kolme- kümne osa vee peale. Et oleks parem maitse, võib mett või siirupit juure li- sada. Seda tõrvavett võib teelusikaga sisse võtta 3—5 korda päevas. Endistel aegadel tarvitati teda koguni supilusii- kaga kolm kuni viis korda päevas.

Erilise liigi tiisikusevastaseid rohte moodustavad **vaigud**. Terpentiin on üks sellastest. Vaikollused on kardetavad neerudele, seepärast peab neid üsna vä- he korruga sisse võtma. Terpentiini võib piimaga sisse võtta 1—5 tilka 2 või 3 korda päevas. Tarvitatakse teda ka ku- ni 15 tilka korruga, selles annuses on ta tarvitamine siiski selisikoga seotud. Männi- ja kuusevaik on samuti koha- sed tarvitada. Kuna neid sisse võttes

võivad neerud ohtu sattuda, siis võib neid palaval veel sisse hingata. Selleks pannakse sõrmeotsa suurune tükk pehmet, hiljuti koorele tekkinud vaiku tassitässe palavasse vette, oodatakse kuni vaik muutub vedelaks, tehakse paberist trehter, võetakse peenem ots suhu, asetatakse laiem ots tassile ja hingatakse siis üleskerkiv aur sisse. Noored männikasvud sisaldavad samuti vaiku. Neid korjatakse kevadel. Tarvitatakse nendest keedetud teed. Tee ei tohi olla kange, et neerud ei saaks riivatud.

Tiisikuse ravimisel leiavad tarvitamist veel puht-mõruained. Nagu eel-pool mainisime, on neil omaduseks äratada söögiisu. Tarvitatakse neist keedetud teed, mida võetakse sisse supilusikaga umbes pool tundi enne sööki.

Sarnastest mõruainetest oleks nimetada ubalehti, haavakoort, võilille juuri, sigureid, koirohtu, kalmuse juuri, maa-sapi lehti ja õisi, raudrohtu, punandit ehk juusheina. Ka humalatest keedetud teed tarvitatakse söögiisu äratamiseks. Vahel võetakse sisse samaks ots-tarbeks pulbriks hõõrutud kuivatatud humalaid.

Mainimist väärib veel tiisikuserohuna mõru kaetisrohi, paiseleht, tedre-marana juured.

Tähendame lõpuks, et tiisikushaigete arstimiseks jätkub meil oma maal küllaldaselt toiduaineid ja puhast õhku. Arstirohtudel on ravi juures ainult teisjärguline tähtsus, meie kodumaised rohud võivad ilusasti asendada kalleid välismaisi rohte.

Võimlemine ja sport arstliku ravimisvahendina.

Dr. H. Jürgenson.

Tegeliku elu seisukohalt väljudes, aga mitte teistest meetodilistest kaalutlustest mõjutatult, algaksin ma rasvumisega (adipositas, Fettsucht, ožirenje), et näidata, kunas ja kui võrra võib rasvumist arstida võimlemise ja spordiga.

Kõigepealt tuleb meil siin tähendada seda, et alati pole kerge määrata n.-n. rasvumise põhjusi. Ühel korral võib tõendada, et rasvumine on välja kutsutud endogeensetest põhjustest, sisesekretsiooni- jne. näärmete (kilpnäärne jne.) haigestumise tagajärjel, teisel korral meie vähe-malt tahame pidada n.-n. digestiivset ehk püknilist inimtüüpi terveks inimeseks, räägime konstitutsioonist kui teatavast rasvarohkuse kogunemise süüdlasest, rasva hulka kehas vaatleme kui n.-n. eksogeenset põhjust, eksogeenset ballasti.

Minnes üksikhaiguse juure tuleks prof. Richteri järgi, Berliinist tähendada järgmist:

Rasvunud neurasteenikuile ei osutu sobivaks kehaharjutused, neile osutuvad kohasemaiks reisid koha muutmisega.

Rasvunud podagra- ja suhkruhaigeile ei osutu kehaharjutused üldse soovitavaiks, samuti ka nendele, keda tiisikus juba on vallasnud.

Konstitutsionaalselt n.-ü. rasvunuile võib kehaharjutusi aga soovitada võimlemise, siis ujumise, vasaraheite, kettaheite, odaviske, kuulitõuke jne., kui ka väiksemate aeglase rännakute näol. Kaalu mahavõtt, regulaarsete harjutuste korral, võib saada ratsionaalseks ainult siis, kui samal ajal

peetakse dieeti, mis siin on kõige tähtsam: vähem süüakse. Seega omab võimlemine ja sport praegu nimetatud rasvunuile ainult siis lõpliku tähtsuse, kui vastav isik viibib alati-selt ka arstliku kontrolli all, kui keha harjutused ja dieet käivad täpselt ükstei-se käsikäes.

Kehaharjutuste toime viimaseile ja kaalu mahavõtt on tingitud sellest, et n.-n. konstitutsionaalselt rasvunud inimesel nagu igal treenerimata sportlaselgi, kes pole harjutanud, ainetevahetus suureneb. Viimane ajab suuremale söögiisule, kuid sellele tuleb siin just panna vastu — selleks ongi dieet. Massaažiga ei tohi igatahes mitte, prof. Richteri järgi, katsuda kaalu maha võtta.

Kui kõik see sünnib alatise arstliku kontrolli all, võimleja samavõrra, nagu ta mõtleb spordiõpetaja peale, mõtleb ka arsti peale — siis võib võimlemise ja spordiga (ujumine) siin saavutada häid tagajärgi, kõhukoopas tsirkuleeriva värvatõmbsoone vereringvoolu kergendada, kehaseisu parandada. Mõnigi lamejalg on keharaskuse vähenemise tõttu iseenesest paranenud jne.

Kokku võttes ei või rasvumise probleemi tänapäev veel pidada lõplikult lahendatuks, mida näitab ka see, et n.-n. endogeense ravimise korral kord üksi kilpnäärme preparaate sisse antakse, teisel korral aga tarvitatakse ka mitmete teiste sega-sisesekretsiooninäärmete vahendeid.

Võimlemise ja spordiga võib viimast, rasvumist, parandada ainult siis, kui dieedi ja rohtude kõrval selleks lubatud kehaharjutuste üle korraldataks arstlik, mitte sõnaline, vaid tegelik, kontroll.

Võimlemine ja sport võivad hästi mõjuda ka mõningaile hingamiseliinide haigusile. Hingamise tehnika seisukohalt osutub siin tähtsaks, et 1) hingamine sünniks puhtas, värskes õhus ja 2) et just väljahingamine sünniks hästi sügavalt. Pealeselle tuleb siin panna rõhku heale kehaseisakule. See osutub tähtsaks eriti ka just nendele, kel on halb rinnakasti ehitus, seega soodsad võimalused tiiskusse haigestumiseks, kui ka terve rea teiste kopsuhaiguste jaoks. Üldiselt teame, et mehed hingavad nii-ütelda kõhuga ja naised rinnaga — sel põhjusel räägitaksegi mehe kõhuhingamistüübist ning naise rinnahingamistüübist. Teiselt poolt on eriti spordiarstilistes ringkondades eriti tarvitusel säärased mõisted nagu seljahingamine (Rückenatmung), ribidevaheliste lihaste hingamine (Flankenatmung), kõhuhingamine (Bauchatmung) ja rinnahingamine (Brustatmung). Hingamine sünnib teatavasti täieliselt automaatselt, seda võib tugevdada, sealjuures tehes kehaharjutusi. Viletsa rinnakorviga inimesed vajaksid just rinnakastiharjutusi, seega n.-n. hingamisgümnastikat.

Arstliku ettevaatlikkuse seisukohalt oleks aga soovitatav esmalt alata kergemaga ja niimelt järgmisega:

Profülaktiliseks ehk ravimise otstarbeks asetatagu inimene põrandale või murule (ta võib ka toolil istuda, kusjuures kätega võetagu tagurpidi tooli seljast kinni, et õlanukid oleksid fikseeritud). Nüüd tehtagu lühike sügav sissehingamine, millele järgnegu pikk väljahingamine. Väljahingamine peab kestma nii sügavalt ja nii kaua kui selleks veel vähegi jätkub jõudu. Iga inimene võib esmalt panna tähele, et ta ei jõua harjutamatult välja hingata üle 10 sekundi. Ajajooksul suureneb see aeg jõudsasti kuni 20, 30 ja rohkem sekundini. Võimalikult pikema, sügavama väl-

jahingamisega ventileeruvad kopsud sügavamini, häälepaelad tugevnevad, mis on tähtis kõnemeestele kui ka lauljaile ja näitlejaile. Lauljad hääldagu väljahingamisel mõnd vokaali, a, o, i, u, e jne., seega arenevad veel paremini nende häälepaelad.

Tartu ülikooli tervishoiu prof. dr. Rammul seletas kord, et ta oma dotsentuuriapävil Moskva ülikoolis on olnud ka sealsete teatrieriastiks samal ajal. Kolme nädala jooksul pidid kõik näitlejaks või lauljaks saada soovijad iga päev kaks korda, hommikul ja õhtul, 5 minutit tegema sellast hingamisvõimlemist. Hingamisgümnastika järele võis kohe panna tähele ka ajutist n.-n. hingamise seisumajäämist, mis on tingitud sügavast hingamisest tekkinud vere liig rohkest hapendamisest, kuna sedapuhku veres ilma hingamiseta on olemas niigi palju hapnikku.

Hiljem võiks asuda juba tavalise rinnakasti arendava võimlemise ja spordi juure, milliseid on olemas õige palju. Üks nendest: käsi üles tõstes varvastele seistes sünnib sissehingamine, selle järele, käsi alla lastes end kükkale lastes sünnib väljahingamine. Mis puutub haigeisse, siis on hingamisgümnastika annud häid tagajärgi eriti paksude inimeste krooniliste bronhiitide ravimisel, kus tihti ükski muu abinõu pole aidanud.

Teiseks on hingamisgümnastika annud häid tagajärgi kopsulaienemise all kannatavate inimeste ravimisel. Viimaste (emphysema) haigete paheks on see, et väljahingamiseks neil peaaegu ei ole jõudu, siin võib hingamisgümnastikaga haige kannatusi vähendada. Sedapuhku oleks aga veel soovitatav, et võimlemisõpetaja haige rinnakasti suruks kokku ka siis, kui peab järgnema väljahingamine. Säärased haiged vajavad peale selle veel elamist mägestikes, kus õhurõhk on väike ning õhk puhas.

Edaspidi vaatleme hingamisgümnastika tagajärgi mõningate teiste haiguste ravimisel.

Kaevandustöölise kutsehaiguste vastu võitlemisest.

J. Mihkelson.

Kaevandustöölise elukutse on meil raskeimaid. Juba selle töö isepärasus põhjustab terve rea raskusi, mida ei tunne teistel kutsealadel töötavad töölised. Töötada tuleb maa all puudulik valguses, lõhkeainete gaasidest mürgitatud õhus ja niiskuses. Eelnimetatud tegurid ongi põhjustanud asjaolu, et kaevandustöödel ei pea vastu tugevaingi mees üle kümne aasta. Selle aja jooksul on töölise haaranud oma küünte vahele mitmesugused haigused, nagu kopsu-, närvi-, jooksvahaigused jne. Praegusaja tehnika ja arstiteaduse arengu astmel oleks võimalik mõndki töölisi kurnavat haigust paralüüsida ja tõhusamaid kaitseabinõusid võtta tarvitusele kui seda on

tehtud seni. Tervishoiunõudeile mittevastavad tööolud valitsevad kogu meie kaevandustööstuses eranditult, olgu need riiklikud või era-kaevandused. Tööandjad on läinud välja suurest kasusaamise seisukohast ja on jätnud töölise tervise kahe silma vahele. Neil on ju see olnud võimalik suure tööjõu pakkumise tõttu. Kui üks tööline on kümne aasta pärast muutunud invaliidiks, asendab teda jälle teine, kes omakord teatud aja jooksul kaotab tervise jne. Sellane töölise tervise hävimine on meil kestnud juba pikemat aega, ilma et sellele oleks pöördud tõsisemat tähelepanu. Haigekassad saavad seda oma väljaminekute osas tunda kõige teravamalt. Küsimus pole aga peami-

selt tähtis majanduslike väljaminekute pärast haigekassas, vaid tööliste tervishoiu mõttes üldse, sest töökõlblmatuks muutunud töölisel pole saada abi kusagilt. Kindlaks tehtava tööõnnetuse puhul saab tööline teatava tasu, kuid tööiseloostust tekkinud kutsehaiguste vastu, mis ta töövõimetuks teevad, pole meie töölisel kindlustatud.

Kaevandustööliste haigekassa Kohtla-Järvel ja ka ametiühing on neid küsimusi kaalunud korduvalt ja otsinud väljapääsuteid. Eesti Haigekassade Liit on esitanud vastava märgukirja teedeministeeriumi töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse osakonnale ja tervishoiuvalitsusele, et seda küsimust asutaks lähemalt uurima. Tartu ülikooli juurest soovitati isegi mõnd teadusmeest eriliselt uurima kaevandustööliste kutsehaigusi, nende isepärasusi ja nende vastu võitlemise abinõusid. Kord oli isegi juba kuulda, et Tartust tulebki keegi kohale, kuid siis vaibusid kuuldused ja endine olukord püsis häirimatult edasi. Nähtavasti arvatakse sellega aega olevat küllalt.

Kaevandustööliste kutsehaiguste vastu võitlemine pole ainuüksi arstide asi, vaid siin võib töölistele tulla abiks ka väga suurel määral töökaitse inspeksioon ja nõuda eeskujuliku ventilatsiooni ning teiste töötingimuste parandamist maa all. Tööliste olukord muutuks tunduvalt kergemaks, kui käitise juhatus katuks alati eeskujulikke töövahendeid, näit. rullikuid, maa-alused käigud oleksid tervishoiunõudele vastavas korras jne. Meie töökaitse inspeksioon on olnud neis küsimusis seni võrdlemisi vähenõudlik.

Kaevandustöölise suuremaks vaenlaseks maa all on vesi. See paneb mõnel pool isegi töö mõneks ajaks seisma. Töölistel tuleb sageli teha tööd maa all kuni põlvini vees ja peale selle tilgub ülalt vett alalõpmata krae vahele. Selle juures on töö võimalik ainult eeskujulikult kindlais veesaabastes ja vastavais õlikuubedes, kuid kui palju on neid kaevandustöölisi, kes suudavad oma väikesest palgast muretseda alati veekindlaid saapaid ja veekindlaid kuubi. Tavaliselt lasevad saapad vett läbi ja kaelatilkuva vee tõttu saadakse ihuni märjaks. Maa-alune vesi aga tekitab kõige enam haigestumisi tööliste hulgas. Käesoleval vihmarohkel sügisel oli olukord

muutunud isegi nii täbaraks, et näiteks riiklikes kaevandusis oli terve rida maa-aluseid käike suletud liigvee tõttu ja teistes käikudes on teid tunduvalt tõstetud, kuid hoolimata sellest on seal sageli poolest säärest saadik vett. Hiljuti ilmus ajakirjanduses teateid selle kohta, et kaevandustööliste olukorda tahetavat hakata parandama riiklikes ettevõtteis sellega, et võetakse tarvitusele uued rull-laagreil liikuvad vagonetid, seatakse sisse tõstetool ja tõstetakse käike. See on ju armas kuulda, kuid kõik eelnimetatud abinõud pole midagi erilist, vaid hädavajalised sammud, et kaevandus võiks üldse töötada ajakohaselt. Eelnimetatud vahendid ei lahenda aga kuidagi tööliste põhiprobleemi — vee kaotamist maa-alustes käikudes. Ainuke eelnimetatud abinõudest oli käikude tõstmine, kuid see ei vähenda vett, vaid aitab ajutiselt võimaldada vesises käigus edasitõttamist, mis muidu tuleks lõpetada.

Et võidelda üldse riiklike kaevanduste käikudes liigvee vastu, tuleb võtta sel küsimusel otse sarvist kinni ja lahendada kogu liigvee ärajuhitumise süsteem. Aga seda ei tehta mõne käigutee tõstmisega, vaid kogu maa-aluse kanalisatsiooni ümberkorraldamisega ja peakanaali süvendamisega ning vee läbilaskevõime tunduva suurendamisega. Sellase tööliste tervisele ääretu tähtsusega ümberkorraldustööga peaks tehtama algust esimesel võimalusel, sest iga mööduv päev aitab tööjõulisi inimesi enneaegselt hauale lähemale. Üksikud nipenäpet parandused nimetatud suurt küsimust ei lahenda, vaid võivad avalikus arvamises tekitada ainult põhjusetuid lootusi. Töökaitse inspeksioon peaks võtma siin küsimust äärmiselt tõsiselt, eriti ka inglaste käes olevas „Goldfieldsi“ õlivabrikus, kus kuumuse ja gaaside tõttu on äärmiselt tervist hävitavad töötingimused, ja koos arstiteadusega lahendada kogu küsimuse. Kui need küsimused pole küllalt selged arstidele, siis uuritagu neid nähtusi ja põhjusi, nagu selleks Haigekassade Liidu poolt tehti ettepanek. Krediite peaks selaseks otstarbeks jatkuma. Arvatavasti ei meeldi mõnelegi käitise juhtivale jõule sellase erapooletu teadusmehe uurimine, mis võiks vahest avastada mõnegi enneaimamatu väärtuse töötervishoiu alal.

Uusimaid vingugaasi määramise viise tehnikas ja elus.

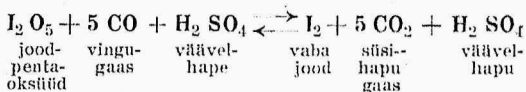
Keemik Arthur Kummel.

II.

Joodpentaoksüüd (Jood - viieshapend)
I₂ O₅.

Joodpentaoksüüdi kui indikaatori võime põhjenerib sel, et kangesse väävelhappesse suspendeeritud joodpentaoksüüd redutseeritakse vingugaasi CO mõjul elementaarseks joodiks. Vabale joodile on aga omane üldtuntud punakaspruun värv ja see värvibki indikaatori paberit.

Reaktsioon ise toimub järgmiselt:

Töötamine kange väävelhappes, H₂ SO₄ on tülikas selle põletavate omaduste tõttu. Vastavalt sellele talitatakse harilikult nii, et valge kõva kristalline joodpentaoksüüd sega-

takse kange väävelhappega suspensiooniks ja saadud suspensiooniga immutatakse valge pimskivi, vahukivi, terakesed. Selle järele asetatakse viimased ca 10 sm pikkusse ja 1 sm laiusse klaastorukesse. Viimase otsad on paremaks äramurdmiseks välja venitatud.

Tahetakse nüüd vastavas kohas sooritada vingugaasi määramist, murtakse kiiresti klaastorukese otsad maha, asetatakse vastasseadeldisse ja lastakse analüüsiv õhk läbi voolata.

Vingugaasi, CO, mõjul redutseeritakse valge joodpentaoksüüd vabaks joodiks ja viimane siis tumestab valge pimskivi pinna.

Ülaltoodud printsiibil töötab saksa firma Degea (Auer-Gesellschaft, Berlin) poolt konstrueeritud vingugaasi indikaator, mille ehitusest on juhus esitada mõningad illustatsioonid.

Pilt nr. 1.

Degea

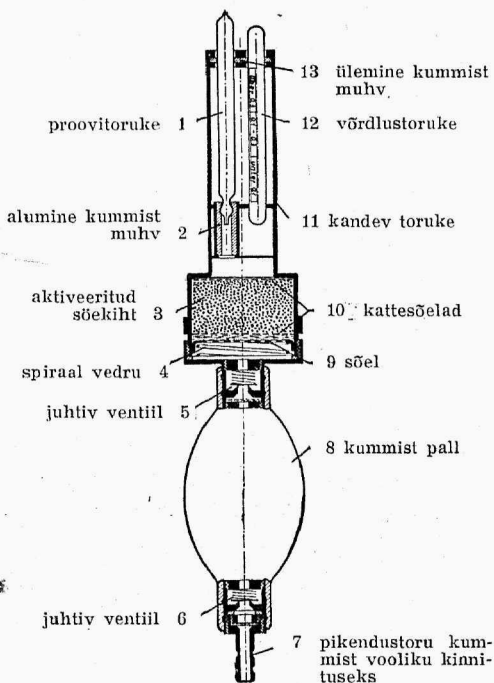
Degea vingugaasi aparaat kande olekus.

Pilt nr. 2 kujutab firma Degea vingugaasi indikaatori aparatuuri selle püstlabilõikes.

Nagu eelpool näha, koosneb seadeldis õieti nikkelstorukesest, mis allpool laienuv osas sisaldab aktiveeritud sütt. Torukese alumise otsa külge on kruvitud kummist pall, missugune on varustatud kahe seesmise ventiiliga

ja on määratud õhumasside edasijuhtimiseks. Kummipalli alumise osa küljes on pisem toru, mille otsa võib kinnitada kummivooliku ja selle siis ühendada gaasitekkimise pesaga. Nikkeltsilindri ülemises, peenemas, otsas on osa pinnast eemaldatud ja paljastatud seesmine pinna osa värvitud valgeks. Siia asetatakse kõrvuti kaks ca 100—110 sm pikka ja 6 mm laia klaastorukest. Üks on katse sooritamiseks joodpentaoksüüdi ja kange väävelhappe suspensiooniga läbi immutatud pimskivi terakestega täidetud, teine, värvimuutuse võrdlus, standardtoruke. Enne katse algamist tuleb

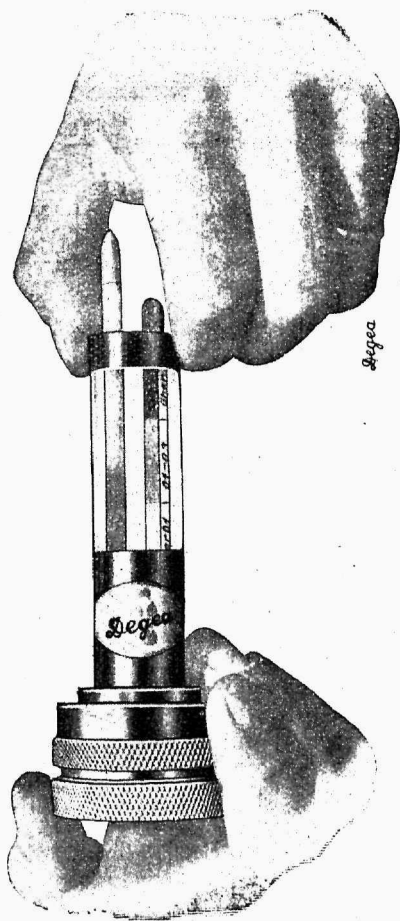
Pilt nr. 2.

Firma Degea vingugaasi mõõtmisaparaadi püstlabilõige.

prooviklaastorukesed vastavat kriipsu mööda kinnijoodetud ja väljavenitatud klaasotsad ära murda ja kiiresti asetada nikkel tsilindrisse. Iga määramise jaoks tuleb seega võtta uus proovitoruke. Proovivat õhusegu juhitakse kummipalli pumpamisega läbi aktiveeritud söekihi, saades selles kõrvalsegudest puhastatud, ja saabub katseproovitorukesse. Siin toimub õhuseos oleva CO mõjul valge pimskivi pinnal oleva keemilise lahu värvi muutus. Standardtorukesel on kolm peavärvitoonivööd: esimene vastab kuni 0,1% vingugaasi kontsentratsioonile, teine 0,1—0,3 ja kolmas üle selle.

Pilt nr. 3 näitab aparadis olevate mõlemate torukeste võrdlust ja seega vingugaasi kontsentratsiooni ligikaudset arvulist määramist.

Vingugaasi määramine Degea aparaadil.

Vingugaasi kontsentratsiooni määramine Degea aparaadil. (Aparaadil on alumine kummpall välja kruvitud.)

Hõbeda- ja ammoniaagikomplekssoolade indikaator.

Ülalnimetatud vingugaasi määramise meetod põhjeneb sel, et hõbeda- ja ammoniaagilahus olevad kompleksühendid redutseeritakse vingugaasi, CO, mõjul nii, et hõbe langeb musta metallhikesena välja. Loomulikult on metallhõbeda väljalangemise intensiivsus, ühes sellega siis ka indikaatori värvi enese muutus, vaid süsihappendi CO kontsentratsioonist õhus.

Harilikult valmistatakse 10 sm pikkused ja 1 sm laiad klaastorud; nendesse asetatakse 1 sm³ hõbedaammonikaalset lahu ja pumbatakse torust õhk võimalikult välja, mille peale toru ots joodetakse kinni.

Hõbeda-ammoniaagi lahu peab olema täitsa selge ja läbipaistev. Tahame nüüd vingugaasi määramist toimetada kohal, murrame torukese otsa teatud kriipsu mööda maha, laste õhku voolata sisse, seejärel kattes põidlagaga toru otsa loksutame veidi. Torus olev CO ühineb lahuga. 15—30 sekundi järele on juba märgata pruunikat värvingut. Veel teravam on värvimuutus, kui teda asetada valge paberi foonile. Võrreldes katsetorukese lahu värvingut standardtorukese värviskaalaga on võimalik teatud vilumusega 0,05%—0,5% vingugaasi kontsentratsiooni õhus ära määrata. Indikaator töötab kiiresti, tema võimalikuks puuduseks võiks lugeda hõbeda-ammoniaagilahu mittekiillaldast stabiliteeti, missugune eriti valguse käes võib hakata lagunema. Katsetorusid tuleb selle vältimiseks hoida pimedas kohas eripakendis.

Hõbeda-ammoniaagi indikaatoreid turustab firma dr. Heinrich Göckel, Berliinis.

Küsimuse käsitlemist jätkame ühes järgmises numbris.

Sotsiaalkindlustuse päevaküsimusi.

L. Johanson.

1.

Vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamist,

ühes leskede ja vaestelaste kindlustamisega, samuti kutsehaiguste vastu kindlustamist, on nõudnud töölise koosolekud ja töölise organisatsioonid.

Vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamine on sotsiaalkindlustuse süsteemis umbes niisama vana kui haiguskindlustus ning teostatud umbes samas ulatuses. Kutsehaiguste uurimisega on saanud kindlama aluse ka kutsehaiguste vastu kindlustamine, mille elluviimisele riigid on asunud käesoleval sajandil.

Vanaduse, invaliidsuse ja kutsehaiguste vastu kindlustamine on isegi enam põhjendatud kui haiguskindlustus.

Vanadus, invaliidsus ja kutsehaigus teevad inimese jäävalt töövõimeks. Vanal ja töövõimetusel puuduvad võimed töö läbi hankida ülalpidamist. Nad jäävad kas omaste või ühiskonna korralduste toetada.

Sageli puuduvad omased või on ajaliselt nii nõrgad, et neile rusuvaks koormaks on vanade ja invaliidide ülalpidamine.

Korraldused vanade ja invaliidide toetamise alal on Eestis puudulikud. Kogukonna hoolekannet on piiratud ja selle teostamine pole süstemaatiline, läbimõeldud, püsiv ega pidev, vaid on suurel määral kogukonna juhtijate maailmavaatest, tõekspidamisest ja oskusest. Sageli on nende maailmavaade mitte ainult hoolekannet, vaid isegi üldse töökaitset ja sotsiaalkindlustust, eitavaid, tõekspi-

damised vildakad ja arenemata, oskus — enam kui puudulik.

Inimestel; kes vanaduse või haiguse tõttu ei suuda enam töötada, on siiski õigus elu jätkamiseks — juba maksvate seaduste järgi, jättes kõrvale humaansuse. Selle õiguse elluviimiseks on vajalised vahendid. Neid vahendeid näitab sotsiaalkindlustus.

Vanaduse ja invaliidsuse, leskede ja vaestelaste kindlustamise teostamine vähendab omavalitsuste hoolekandelisi kulusid ja ülesandeid.

Haiguskindlustus võimaldab arstiabi ja toetust ajutise töövõimetuse puhul. Ajutise töövõimetuse puhul „mustadest päevadest“ ülesamine on siiski kergem kui pideva töövõimetuse puhul.

Vanade, töövõimetute ja krooniliste kutsehaiguste kindlustamine on ka eeltingimuseks haiguskindlustuse ulatuse laiendamisele.

Suuremates käitistes haigeid ja vanu inimesi tööle ei võeta. Mõnel pool vaadatakse palgalised enne teenistusse võtmist arstlikult läbi. Väikekäitistes ja kodutöös on õige suur osa töölisi laostatud, puuduliku tervisega ja krooniliselt haiged. Kui neid arvata haiguskindlustuse alla, siis tõstab see tunduvalt haigekassa kulusid, võib-olla isegi niivõrd, et haigekassadele tekib ületamata raksusi. See pärast, enne kui haiguskindlustuse ulatust laiendada, tuleks vanaduse, töövõimetuse ja kutsehaiguste vastu kindlustamisega vähendada seda koormat, mis muidu langeks haigekassadele, kelle ülesandeks pole invaliidide, vanade ja krooniliste haigete toetamine.

Vanaduse ja invaliidsuse, leskede ja vaestelaste kindlustamisel ei või olla ees võitmatu raskusi. Need kindlustusalad, ka kutsehaiguste vastu kindlustamine, on leidnud teostamist suures osas kultuurriikidest, sealt on saada põhjendavaid arve ja andmeid, eeskujusid ja juhtmõtteid, kuidas Eestiski seda kindlustust paremini ja otstarbekamalt teostada.

2.

Haiguskindlustuse ümberkorraldusest

on korduvalt kõneldud. Rida eelnõusid on valminud, neid on arutatud ja siis on nad — kalevi alla maetud. Avalik arvamine pole olnud soodus nende kavade teostamiseks. Seadusandluse domineeriv võim pole neid kavasid pooldanud. Nad on leidnud vastuvaidlust ka töösturite keskelt ja ka töolistest pole suur osa kunagi pöörnud tarvilist tähelepanu oma elulistele küsimustele. Riigikogus võis konsulteerida isegi seda kurba tõsiasi, et kaugelt suurem osa töolistegi esindajaid ei tunnud huvi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse küsimuste vastu. Nende suhtumine tööliküsimustele on mõistetav ja arusaadav, kui paneme tähele nende värvimuutust, nende kirjutusi Saarade naeratuste üle ja nende tegevust, mis sageli oli rakendatud otse nende huvide teenistusse, kes on vaenulised sotsiaalkindlustusele ja töökaitsele.

Haiguskindlustuste kohta on oma seisukohad juba avaldanud töösturite organisatsioonid. Need seisukohad ei ole soodsad haigus-

kindlustuse ulatuse laiendamiseks. Töösturite esindus — Kaubandus-tööstuskoda — lubab esitada oma kavad. Et need kavad ei tule säärased, mis töolistele on vastuvõetavad, seda lubavad oletada senised kogemused. Pole siis haiguskindlustuse ümberkorraldamisest töolistel oodata midagi head.

Ariteenijaile on juba ettevõtjate poolt koostatud mingi haiguskindlustuse kava, mis on puudulik ja ühekülgne.

On kavatsus teenijaid eraldada töölisist, kummalegi luues oma haigekassad. Säärane lahutamine on kunstlik. Seni on käitistes kuulunud haigekassade liikmeiks nii töölised kui ka teenijad ja midagi sarnast, millega saaks põhjendada nende edaspidist lahutamist, ei ole senised kogemused annud. Või on see näiteks sellest, kuidas saadaks aru kõigi rahvakihtide koostööst?!

Haigekassasid on juhtinud juba 18 aastat haigekassaosaliste omavalitsus. Ja on juhtinud hästi. Kuigi on haigekassadel selle aja kestes tulnud elada läbi mitmed kriisajajärke, kus töötute hulk oli suur, kuigi Eesti töölise palgad on madalaimad, kuigi maksva õnnetuskindlustuse seaduse hilisemad seletused on järjest suurendanud haigekassade kohustusi, selleks on oma tunduvat mõju avaldanud ka krooniliste haigete ja töövõimetute kindlustamise puudumine, haigusid pole vähe olnud, isegi taudid — sarlak, difteeriit, leetrid, ka tüüfus — on nõudnud oma osa, samuti tiisikus ja reuma, mida põhjustavad tervisevastased tööruumid, elukorterid ja töötingimused, — siiski on haigekassad kassaosaliste omavalitsuste juhtimisel oma ülesandeid etteheitmatult täitnud. Pole olnud nimetamisväärsed vääratusi, kuigi neid hoolega on jälgitud. Seejuures on haigekassamaksude kättesaamist raskendatud — käitiste puuduliku arvepidamisega, puudulike raamatute ja sissekannetega, haigekassamaksude varjamisega, mille vastu on pidanud haigekassad hakkama võitlema oma kontrolöride kaudu. Haigekassamaksude varjamine on laialatuseline nähtus, samuti kui töökaitse seaduste rikkumine.

Tegelik elu on tõendanud, et töölised üldsuse huvidest saavad enam aru kui omakasu taotelevad töösturid.

Haigekassade elu normaalseks käiguks ja ta tegevuses vähema jõukulutusega maksimaalsete tagajärgede saamiseks on tingimata tarviline haigekassa liikmete omavalitsus. Põhjendused, mis tuuakse töösturite osavõtuks haigekassa juhtimisest, on hõredad ja otsitud.

Haigekassa tegevuse eest vastutab juhatus, kellele peaks jääma õigus ka edaspidi teenijate palkamiseks ja ametis hoidmiseks. Haigekassade direktorite ja asjadevalitsete instituti sisseadmine, ministereumi poolt määratud ametnike näol, ei ole otstarbekohane ega õigustatud, vaid see käiks omavalitsuse põhimõttele risti vastu. Arvamine, et ametiasutustes olusid, tarbeid ja inimesi enam tuntakse kui koha peal, pole ka millegagi põhjendatav. Raske on mõista, kuidas oleks haigekassa heakäekäiguks vajaline näiteks järgmine kord: juhatus esitab ministereumile kaks kandidaati kinnitamiseks. Üks neist kinnitatakse, kui ta on vastuvõetav.

Säärane ametnike kinnitamise viis jäägu uuest kavast välja.

3.

Puuduvad tööliste tervise ja elukaitse määrused.

Haiguste arv võib haigekassades olla senisest väiksem. Peale töötasu tõstmise on selleks vaja käsitada ka muid sotsiaalpoliitilisi vahendeid. Eeskätt on tarvis korteriolusid parandada. Viiletsad korteriolud toovad haigusi. Samuti tervisevastased tööruumid. Vene määrused, mis käsitlevad tööliste elu ja tervise kaitset, pole enam kohased Eesti oludele ja ajanõudele. Uued määrused, mis sisaldaksid tööruumide, tööriistade, tööviiside

ja tööliste suhtes tervishoiu ja elukaitse nõudeid, on paratamatud. Nende määruste väljaandmisega viivitamine takistab haigestumiste arvu vähenemist.

Samuti tuleb töökaitseadused viia ellu. Tööaja seadus on antud inimese tööjõu kaitseks. Kui aga tööaja seadus jäetakse paberile, tööaega ületundidega suurendatakse, isegi selle eest seaduses ettenähtud tasu makmata jättes, siis pole midagi enam korras.

Et töökaitseadusi täidetakse, selleks on tarviline järelevalve. Kuna praegu on tööinspektorite arv võrreldes ülesannetega väike, siis on tööinspeksiooni uute jõududega täiendamine tarviline.

Sotsiaalkindlustus välisriikides.

Sotsiaalkindlustusest välisriikides saame pildi järgmisest ülevaatest:

Haiguste vastu kindlustamise seadused pandi maksma: Saksamaal 1883. a., Austrias 1888. a., Ungaris 1891. a., Luksemburgis 1901. a., Norras 1909. a., Inglismaal 1911. a., Rumeenias 1912. a., Šveitsi mõnes kantonis 1914. a., Bulgaarias 1918. a., Portugalis 1919. a., Poolas 1920. a., Jaapanis 1921. a., Jugoslaavias 1922. a.,reekas 1922. a., Tšehhoslovakkias 1924. a., Tšiilis 1924. a., Hollandis 1929. a., Prantsusmaal 1930. a. Eestis, Lätis, Leedus, mis kuulusid Vene riiki, pandi haiguskindlustuse seadus maksma 1912. a.

Vabatahtliku haiguskindlustuse seadused anti: Austraalias, Lõuna-Ameerikas ja Belgias 1894. a., Daanis 1892. a., Soomes 1897. a., Hispaanias 1908. a., Rootsis 1910. a., Kanadas 1919. a., Itaalias 1927. a.

Haiguskindlustuse maksudest võtavad kõljal osa haigekassa liikmed. Saksamaal tasuvad liikmed 66,7 prots., ettevõtjad 33 prots., Austrias kumbki pool võrdselt, Poolas liikmed 40 ja ettevõtjad 60 prots., Inglismaal liikmed 38, ettevõtjad 40 ja riik 22 prots., Rumeenias — liikmed kõik.

Haigusabiraha maksetakse Saksamaal, Jaapanis, Inglismaal, Norras, Lätis, Tšehhoslovakkias — 4. haigusepäevast alates; Poolas, Austrias — kolmandast ja Prantsusmaal 6-st haigusepäevast alates.

Haigusabiraha maksetakse tööpalga järgi arvestades: Saksamaal, Prantsusmaal — 50 prots., Jaapanis, Poolas — 60 prots., Austrias — 65, Lätis, Norras 66% prots., Inglismaal — meestele 9 šillingit, naistele 7½ š.

Haigemajas ravimisel harilikult vähendatakse abiraha.

Haigusabiraha maksetakse: Saksamaal, Jaapanis, Poolas, Austrias 26 nädalat, Bulgaarias — 36 nädalat, Tšehhoslovakkias 52 nädalat aastas.

Emade sundkindlustus on teostatud: Saksamaal 1883., Austrias 1888., Ungaris 1891., Luksemburgis 1901., Norras 1909., Inglismaal 1911., Rumeenias 1912., Prantsusmaal

1913., Šveitsis 1914., Bulgaarias 1918., Portugalis 1919., Poolas 1920.,reekas 1922., Jugoslaavias 1922., Jaapanis 1922., Itaalias 1923., Tšiilis 1924., Eestis, Lätis, Leedus 1912. a.

Vabatahtlik emade kindlustamine on teostatud: Austraalias 1912., Soomes, Rootsis 1910., Belgias, Daanis 1915. ja Hispaanias 1928. a.

Et saada abiraha on ette nähtud ooteaeg — kindlustuse staaž: Saksamaal „Hitleri reformist“ alates 10 kuud, Austrias — 26 nädalat, Prantsusmaal, Ungaris — 12, Inglismaal, Tšehhoslovakkias — 42 nädalat, Hispaanias 18 kuud, Norras 10 kuud, Poolas 4 kuud. Enne sünnitamist peavad abiõiguslikud olema haigekassa liikmed.

Abiraha on harilikult niisama suur kui haigusabiraha.

Pealeselle antakse mõnes riigis ühekordset toetust.

Kulud kaetakse haigekassamaksudest. Inglismaal, Itaalias, Bulgaarias, Norras ja Lätis maksab ka riik toetust.

Töövõimetuse ja vanaduse vastu sundkindlustuse seadused pandi maksma: Saksamaal 1889., Austrias 1906., Inglismaal 1911., Rumeenias 1912., Hollandis 1913., Rootsis 1913., Šveitsis Glaruse kantonis 1916., Daanis 1921.,reekas 1922., Itaalias 1922., Tšehhoslovakkias 1924., Tšiilis 1924., Belgias 1924., Luksemburgis 1925., Poolas 1927., Ungaris 1928., Brasiilias 1932., Prantsusmaal 1932. a. Riik maksab vanadele invaliididele pensioni Austraalias 1908. ja Uruguais 1919. a. alates.

Ühes töövõimetuse ja vanaduse vastu kindlustusega on teostatud leskede ja vaestelaste kindlustamine.

Kulude katteks maksavad kindlustatud: Austrias 45 prots., Inglismaal 28, Saksamaal 36, Itaalias 40, Tšehhoslovakkias 50, Prantsusmaal 50 protsenti kindlustusmaksust; ettevõtjad maksavad: Austrias 45, Inglismaal 40, Saksamaal 36, Itaalias 40, Tšehhoslovakkias 50 ja Prantsusmaal 50 protsenti kindlustusmaksudest.

Riik tasub: Austrias 10, Inglismaal 22, Saksamaal 28, Poolas 20 protsenti kindlustusmaksudest.

Pension saavad vaid need, kes enne teatud aja on tasunud kindlustusmaksu.

Pension ei ületa Saksamaal keskmiselt 62—69 protsenti keskmisest tööpalgast. Pension on määratud kindlates summades, suureneb ühes kindlustusstaaziga. Pensioni maksetakse siis, kui on kaotatud vähemalt 67 prots. tööjoust.

Inglismaal vastab pension 16 protsendile tööstustööliste keskmisest palgast arvates, suurema kvalifikatsiooniga tööliste palka arvestades aga 10—12 protsendile.

Poolas ei või pension tõusta üle 56 prots. tööpalgast. Seda pensioni saavad vaid need, kes on tasunud vähemalt 36 aastat kindlustusmaksu.

Õnnetuste vastu kindlustamise seadused anti: Saksamaal 1884., Austrias 1888., Hollandis 1900., Luksemburgis 1901., Itaalias 1905., Ungaris 1908., Norras 1911., Šveitsis 1911., Rumeenias 1912., Austraalias 1915., Rootsis 1916., Daanis 1916., Soomes 1917., Bulgaarias 1918., Poolas 1919., Portugalis 1919., Brasiilias 1919., Jugoslaavias 1922., Tšiilis 1924., Eestis, Lätis, Leedus 1912. a.

Ettevõtja vastutus õnnetuste puhul on seadusega kindlaks määratud: Prantsusmaal 1898., P.-Ameerika Ühendriiges 1902., Belgias 1903., Hispaanias 1912.,reekas 1914., Inglismaal 1915., Uruguais 1920., Boliivias 1924. a.

Ka Eestis on vene seaduse alusel ettevõtja vastutus õnnetuste puhul ettevõttele, mis ei kuulu veel õnnetuskindlustuse alla, Eesti seaduse alusel ka põllumajanduses.

Õnnetuste vastu kindlustamine sünnib kõikjal tööandjate arvel, kes moodustavad kindlustusühingud, kuhu nad maksavad õnnetuskindlustuse preemiaid.

Seaduslik kutsehaiguste vastu kindlustamine on teostatud: Šveitsis 1911., Portugalis 1919., Jugoslaavias 1922., Saksamaal 1923., Bulgaarias 1924., Soomes 1925., Ungaris 1927., Lätis 1927., Tšiilis 1927., Luk-

semburgis 1928., Norras 1928., Hollandis 1928., Austrias 1928., Itaalias 1929., Rootsis 1929.,reekas 1932., Daanis 1933., Rumeenias 1933. aastal.

Mõnes riigis — Inglismaal, Argentiinas, Lõuna-Aafrikas, Boliivias, Brasiilias, P.-Ameerika Ühendriiges — on seadusega kutsehaiguste puhul abistamine pandud ettevõtjate peale.

Pensionid vastavad harilikult õnnetuspensionidele.

Tööpuuduse vastu sundkindlustamise seadused pandi maksuma: Inglismaal 1911., Austrias 1920., Itaalias 1923., Saksamaal 1924., Poolas 1924. a. Vabatahtlik kindlustamine teostati: Norras 1906., Hollandis 1916., Soomes 1917., Tšiilis 1919., Hispaanias 1919., Belgias 1920., Tšehhoslovakkias 1921., Bulgaarias 1925., Prantsusmaal 1925., Daanis 1927. a. Vabatahtlik kindlustus on teostatud ka Šveitsis ja Rootsis.

Kulud kaetakse kindlustatute ja ettevõtjate maksudest, millele lisa maksab riik.

Kindlustatud tasuvad kindlustusmaksudest Austrias: 36 protsenti, ettevõtjad 36 ja riik 28 protsenti; Inglismaal: kindlustatud 34, ettevõtjad 38 ja riik 28 prots.; Poolas vastavalt 11,7, 50 ja 33,3 prots.; Saksamaal kindlustatud 50 ja ettevõtjad 50 prots., samuti Itaalias.

Sotsiaalkorraldus on oma ulatuse, korralduse ja normide poolest välisriikides väga erinev.

Sotsiaalkindlustust ei ole veel teostatud: Abessiinias, Albaanias, Araabias, Afganistanis, Belgia Kongos, Butanis, Venetsueelas, Haitil, Guetemaalas, Hollandi Indias, Egiptuses, Iraanis, Kolumbias, Coștaricas, Libeerias, Mongoolias, P.-Ameerika Ühendriikides, Siiamis, Türgis, mõningais Aafrika neegririikides, üldse Inglise, Hollandi, Hispaania, Itaalia ja Põhja-Ameerika Ühendriikide asumaadel.

N. Venes on sotsiaalkindlustus oma ulatuselt ja süsteemilt teistega võrreldes kõige laiem. Siin on teostatud kõik kindlustusliigid.

Haigekassa tagavara- ja tegevuskapital.

L. Johanson.

Viimasel ajal on kerkinud esile vaidlused haigekassade tagavarakapitalide üle. Seepärast vaatleme seda küsimust lühidalt.

T. t. sead. § 329 järgi jagunevad haigekassa sissetulekud tegevaks ja tagavarakapitaliks.

§ 330 käsitleb tegevuskapitali ja § 332 tagavarakapitali tulusid. § 331 järgi kaetakse haigekassa jooksvad kulud tegevuskapitalist.

Tagavarakapitali kindla protsendi (§ 332 p1) kandmine lõpetatakse, kui haigekassa aasta-aruande järgi tagavarakapital on kasvanud summani, mis võrdub kassa kahe viimase aasta väljaminekute summale, ja alustatakse

jälle, kui tagavarakapital langeb sellest summast allapoole.

Haigekassa tegevusaasta tulud peavad normaalses olukorras katma väljaminekud. Selleks võimaldab seadus tulude ja kulude normeerimist alam- ja ülemmäärade vahel.

Tagavarakapital on nähtud juhtumeiks, kus tegevuskapitali tulud ei kata enam kulusid. Säärases olukorras võib tagavarakapitali ära kulutada. O. Vahtra tõlkes on öeldud: „Tagavarakapitali tarvitatakse, kui tegevuskapitalist haigekassa väljaminekute katmiseks ei jätaku“. See tõlge, ei ole, nagu väga paljud teisedki paragraafid,

täpne. Sellest tõlkest võib järeldada, nagu oleks ka selles §-is tahetud tagavarakapitali kulutamist piirata. Venekeelse algteksti järgi tagavarakapital kulutatakse, kui tegevuskapital pole küllaldane haigekassa kulude katmiseks. Ei ole siin mingit takistust tagavarakapitali täieliseks kulutamiseks. Kui see on tarviline, siis pole midagi teha: kohustused tuleb katta.

Missugused võivad olla tagavarakapitali kulutamise lähemad põhjused, seda seadus ei käsittele. Küll on aga seletustes kõneldud taudidest jne.

Põhjused, mille tõttu tegevuskapital ei suuda katta väljaminekuid, võivad olla mitmesugused. Nii: liiga väikesed palgad ja elumaksumuse tõus, mis vähendab haigekassa tulusid, kuid suurendab väljaminekuid. Muidugi ka haiguste erakordne rohkus, näiteks nakkushaiguste ja taudide hooajal, aga ka kutsehaiguste rohke tõttu. Näiteks on erakorraliste haigusjuhtumite arvu suurusega tegemist Kohtla-Järves, tingitud puudulikust töö- ja tervisekaitsest, aga võib olla teisigi põhjusi selleks, et tegevuskapital ei kata enam kulusid. Seadus ei piira neid põhjusi. Põhjuseks võib olla isegi, kui haigekassa ehitab endale maja ja selleks tegevuskapitali summadest on vähe.

Osa tegevuskapitalist ja tagavarakapitali täiesti võivad minna kaotsi, kui nad on paigutatud panka, mis jäi pankrotti. Kahjuks on säärased juhtumid Eesti haigekassadega ette tulnud, kuigi rahaasutuste nimestik, kuhu haigekassad oma raha võivad paigutada, on määratud kahe ministri poolt.

Litvinov-Falinski, kes oli haiguskindlustuse seaduse andmise juures, ütles, et kuna haigekassad ei võta endale pidevaid pensionide maksimise kohustusi, siis pole neile suuri tagavarasid tarvis. Tagavarakapital võib olla nii suur, et sellega suudetaks katta väljaminekud kassaosaliste toetamiseks suurenenud haigusjuhtumite puhul. Saksa haigekassade pikaajaline praktika näitas, et suures osas kassades tagavarakapital natuke ületas aastase väljamineku summa, kohati ei olnud ta niigi suur. Sellest hoolimata täitsid need haigekassad oma kohustused korralikult.

Haigekassad ei vaja suuri tagavarakapitali, seepärast on nende kogumine ka maksvas seaduses piiratud. Teisiti on lugu tööliste kindlustusühisustes, kel on pidevad pensionimaksimise kohustused, mille täitmine peab olema kindlustatud vastava kapitaliga.

Nagu Litvinov-Falinski seletustest nähtub, on tagavarakapitali kasutamine piiratud põhjendusega, et kassa suurem koormatus kuludega võib kesta kauemat aega ja siis ei suudeta enam tagavarakapitalist katta väljaminekuid. Seepärast ongi ette nähtud § 334, et kui tegevuskapital haigekassa jooksvaid kulusid ei kata, ja kui selle juures tagavarakapital aruandeaasta alguseks olnud suuruselt juba poole peale on vähenenud, on kassa juhatus kohustatud peakoosoleku kokku kutsuma kassaliikmete liikmemaksu kõrgendamise või haigekassa sundslike väljaminekute vähendamise küsimuste otsustamiseks.

Lõpuks on § 338 ette nähtud ka protsenti-deta laenu võimalus.

Eesti haigekassadel on tulnud elada üle raskeid maailmamajanduse kriisi aegu, mis on küündinud kuni läinud aastani, kus maailmamajandus näitas juba tunduvalt paranemist ja selle tagajärjel ka Eesti tööolud muutusid avaramaks. Raskete töötingimuste, tervisekaitse abinõude puudulikuse, madalate palkade ja halbade elukorterite tagajärjel on haigestumiste arv võrdlemisi suur. Kõigist neist raskusist on haigekassad saanud üle ja neil ei puudu ka tagavarad. Osa haigekassasid on oma vahade kapitalidega võinud asuda isegi kohasemate ruumide muretsemisele: mõni on ostnud maja, kuhu paigutas haigla ja muud haigekassa asutused; teised on ehitanud endale hoone, mida ei saa pidada haigekassale ülearuseks. Näiteks: Venes on tööliste asutuste ja elukorterite ehitamine sotsiaalkindlustuse ülesanne.

Haigekassade tagavarasummad paigutatakse küll väärtpabereisse ja pankadesse, kahe ministri poolt määratud nimestiku järgi, kuid tegelik elu on näidanud, et nad siingi pole alati kindlas kohas. Neid on läinud kaotsi panga kokkuvarisemise tagajärjel.

Maja ei anna harilikult vähemat protsenti kui raha jooksva arvel pidamine. Ei võiks siis olla takistusi tagavarakapitali väärtpabereis ja pangas hoidmise kõrval ka selle paigutamisel kinnisvaradesse. Siin tuuakse aga vastuväiteks, et kinnisvara ei saa küllaldaselt kiiresti realiseerida. Aga ka iga väärt-paberi realiseerimine ei sünni alati kiiresti ja kahjuta. Kinnisvara ei olegi tarvis alati müüa, kui raha on vaja: kinnisvarale võib teha obligatsioonid ja laenu õige kiires korras. Seepärast on kinnitusnõukogu seletus, et tagavarakapitali võib paigutada ainult rahasse, enam kui vaieldav. Vähemalt ei ole see otstarbekohane sisult. Kinnitusnõukogu seletuses toodud väited ei pea paika. Ka § 282 annab haigekassale õiguse enese nimel varanduslike õiguste omandamiseks, seal hulgas omandamis- ja müü õigusi kinnisvarade peale, kuid kusagil ei saa seadustest järeldada, et selleks võib kulutada ainult summasid tegevuskapitalist.

T. T. S. § 335 annab ka kinnitusametile õiguse peakoosoleku kokkukutsumiseks korralduste tegemiseks, kui seda ei tee haigekassa juhatus. Kuid see juhus on ette nähtud vaid niisuguseks puhuks, kus haigekassat ähvardavad ainelised raskused. Kui on näha, et haigekassa ainelised raskused on ajutised ja kõrvaldatavad, ei ole selle §-i käsiteliseks mingit tarvidust.

Haigekassadel ei tule kiirustada tagavarakapitali kogumist — aastaste operatsioonide ülejääkidega. Tagavarakapitali tuleb koguda alammääras (§ 332 p. 1). Kui hakatakse soetama kiiresti tagavarasid ja suuremaid aasta ülejääke, siis sünnib see kassaliikmete arvel. Haigekassa eesmärk olgu oma liikmete abistamine võimalikult seaduses ettenähtud normide ja võimaluste ülemmääras. Kui seda ülemmäära saadakse anda ka vähema maksuprotsendiga, siis on ka liikmemaksu vähendamine õigustatud, muidu mitte.

Et haigekassade omavalitsused on raskel ajal osanud oma ülesandeid tarviliselt täita, seda tõendab see asjaolu, et nad neist aegadest on tulnud välja suuremate raskusteta. Kui neil praegu oleks tagavarakapital null, ka siis ei oleks selles midagi iseäralist, kui

arvestame olusid. Kuid kõik haigekassad on suutnud oma kohustusi täita korralikult ja neil on ka varandusi ja tagavarakapitale, viimast sageli isegi suuremal määral kui antud tingimustel see on õigustatud.

Saksa tööliste palgad.

A. Offenbach.

Keegi tuntud saksa tööstur on kinnitanud, et saksa tööline võivat rahulikumalt elada kui varem. Palkade ja töö üle ei saavat ta kaevata.

Meil on kasutada „Economisti“ andmed, mis on saadud saksa ametlikest allikaist. Sellest nähtub, et 1935. a. 1. veerandil makseti tööliste palkadeks 7.300.000.000 riigimarka (1 riigimark = Kr. 1.40), kuna 1934. a. 1. veerandil oli see arv 6.100.000.000. Seega tõus 1.200.000.000 riigimarka või 20%. Sellest võiks võhik lugeda, nagu oleks see summa nüüd töölistele palkadeks juure tulnud, seega peaksid palgad olema kõrgenenud.

Samal ajavahemikul on tööle asunud inimeste protsent tõusnud 28%-ni. Sellest võib lugeda, et ametlik töötasu on langenud 1934. a. 22.69 riigimargalt 21.30 riigimargale nädalas. Kuna tööaeg on tööstuses tõusnud 6% võrra, siis tähendab see, et saksa tööline teeb praegu kauem tööd ja saab vähem tasu kui aasta varem.

Seni puudusid veel täpsed andmed saksa tööliste tõelisele palgast, kuigi sellest kirjutati üht-teist. Toome sel puhul „Economisti“ järgi toodud tabeli, kusjuures summad on näidatud inglise rahas (1 £ = Kr. 18.35).

Nagu tabelist näeme, on mahaarvamisi palgast 9 maksu heaks. Mahaarvamised muutuavad sissetuleku, päritolu, aja ja teiste tingimuste juures.

Kui vaatlete selle tabeli iseärasusi ja võtate näiteks veel suurema palgalise 155 riigimarka nädalas, siis selle tabeli alusel on mahaarvamine kõigest 6.72 riigimarka. Vähepalgalistel on see aga 15—30% vahel. Nii peavad nädalalpalgalised kandma suuremaid ohvreid kui kõrgepalgalised!

Kuid neid makse ja mahaarvamisi on veelgi. Hiljuti võisime lugeda lehest, et ühes

	I Trüki- tööstus- vallas- naised	II Masina- tööstus- vallas- mehed	III Trüki- tööstus- kõrge- palgal- vallas- mehed	IV Trüki- tööstus- kõrge- palgal- abieli- ised
Üld tulu. . . .	£ 3/2	£ 1/19/2	£ 3/0/0	£ 2/4/0
a) Riigimaksud				
Sissetulekumaks		1/5	3/7 1/2	2/—
Isikumaks	8 d.	8 d.	1/3	8 d.
Vallaliste maks.	6 d.	5 d.	1/10	—
b) Kindlustused				
Haiguskindlustus	10 1/2 d.	1/5 1/2	4/2	2/1
Vanadusekindl. . .	8 1/2 d.	1/0 1/2	1/2 1/2	1/2 1/2
Töötutekindl. . . .	9 d.	1/3 1/2	1/11 1/2	1/10
Eriline töötute- kindlustus	—	11 1/2 d.	6 d.	—
c) Teised maksud				
Talveabi	2 1/2 d.	3 d.	9 d.	—
Tööfront	4 1/2 d.	7 d.	3/9	11 d.
Kokku maha arvata.	4/1	8/1 1/2	19/0 1/2	8/8 1/2
= % palgast	= 16 7%	= 20 3%	= 30%	= 155%
Jääb järele nädalas	19/1	£ 1/11/0 1/2	£ 2/0/11 1/2	£ 2/5/3 1/2

saksa maakonnas võeti õhukaitse päeval tööliste palgast vastavasse fondi erimaksu.

Tihti imestatakse, kust saab „Führer“ nii palju raha, et teostada igaliiki kavu. Tabelit nähes võime ilma seletusteta saada küllaldase pildi sellest, kust raha tuleb. Töölised ise, enda kulul, lasevad teha seda ilutulestikku.

Haigekassade minevikust.

Tartu üldhaigekassa ajaloost. — Kui kassaosaliste esindajad lahkusid protes-tiks koosolekult.

Jälle kõneldakse haigekassade omavalitsuse kaotamisest. Missugune olukord siis tekib, seda võivad endale kujutada ette vanemad tegelased, kes mäletavad töösturite osavõttu haigekassa juhtimisest. Et sellest saada pilti, missugustel tingimustel siis tööliste esindajail

tuli tegutseda, avaldame Tartu üldhaigekassa esimese asjaajaja L. Johansonile sulest „Postimehes“ 1914. aasta mai kuul ilmunud kirjutusest „Tartu haigekassa kriisist“ mõned väljavõtted. Kirjutuses tarvitatakse „tööstusettevõtete“ asemel „äriettevõtte“ jne.,

kuna tol ajal keel ei olnud veel nii arenenud nagu tänapäeval.

Kirjutuses üteldakse:

„1912. aasta 23. juuni seaduse järel on ka Venemaal võimalik haigekassasid asutada. Igal pool võeti uuest algatusest kinni. Ka Tartus asutati — üleüldine haigekassa. Sellekohase otsuse põhjal võeti tema liikmetelt esimest korda maksu laupäeval, 10. mail. See-ga on siis Tartu haigekassa pika pääle tegevusesse astunud. Aga juba alguses näib nii olevat, et kassas korralik töötamine raske on. Ta töötab võitluse tallermaaks saada, kus äriettevõtjad kassaosaliste asemikkudega võimu pärast heitlevad. Vähemalt senine vahe-kord lubab seda oletada.

Kõik paha tuleb sellest, et seaduseandjad kassaosalisi iga kord ja igal pool haigekassa juhtimiseks mitte küllalt kohaseks ei ole pidanud. Sellepärast on seaduses haigekassa tegevuse juhtimine äriettevõtjate kätte jätetud. Seda võimu, mis põhikirja §§ 67, 69, 71, 72, 74, 79, 84, 88, 89 ja 94 põhjal nende kätte antud, võivad nad tarvitada või ka tarvitamata jätta, nii kuidas hääks arvavad: arvavad nad kohaseks haigekassa juhtimist täiesti kassaosaliste asemikkude kätte jätta, siis ei keela neid seadus seda mitte tegemast. Tartus aga kujuneb asi teisiti: äriettevõtjad ei usalda kassat tema osaliste ja suurema osa maksude maksjate asemikkude kätte, olgugi, et kõik kassa sisemine tegevus seaduses nii ära on tähendatud, tema üle vabrikainspektor ja kubermangukomisjon valvavad, et eksitusi ja vildakusi nii väga karta ei oleks.

Ja Tartu äriettevõtetes teenijate keskelt leidub sedavõrd küllalt arenenud isikuid, kes suudaksid haigekassa tegevust õigesti rööbas-tes juhtida.

Aga Tartu äriettevõtjad tarvitavad oma õigust niisugusel moõdul, kui seda oodata ei oleks võinud. Nemad on omalt poolt kassa juhataja ja laekahoidja nimetanud. Nemad on oma hääled kõik — pääle „Postimehe“ trükikoja ja Mohri mööblivabriku — ühe isiku, Mattieseni trükikoja asemiku A. Glücki kätte andnud. Selle tagajärjeks on, et koosolekul, kus äriettevõtjate poolt $\frac{2}{3}$ tööliste häältest võib olla, neil alati täielik arv hääli käepä-rast on. Ja nii on isegi üldisel koosolekul nende käes enamuse kindel, kuna tööliste ase-mikkude keskelt ikkagi mõned leiduvad — eel-misel koosolekul oli neid üle 10, kes äriette-võtjate poole kalduvad.

Ja et enamust saada, ei ole äriettevõtja-tel vaja üldisel koosolekul just palju hääli oma poole võitagi. Näit.: on koos 30 hai-gekassa osanikkude, tööliste asemikku, siis on äriettevõtjatel juba kindlaid hääli 20. Ja kui nüüd veel kassaosanikkude asemikkude kes-kelt 6 isikut nende poole kaldub, mida igal juhtumisel arvata on, siis on neil enamuse käes.

Tartu äriettevõtjad ei ole isegi seda õigust käest ära andnud, et nad üldist koosolekut niigi palju oleksid usaldanud, et nad teda en-nast koosoleku juhatajat oleksid lasknud va-lida.

Ei — nad on juhataja omalt poolt nime-tanud ja päalegi veel niisuguse mehe, kes oma võimu nõnda tarvitab, et kui teised juhatuse-liikmed üldise koosoleku kokkukutsumist nõua-vad, tema vastab, et tema selle siis kokku kutsub, kui aga tahab?!

Ja just koosoleku juhatuse arvesse tuleb seda kirjutada, et haigekassa praegu kitsiku-ses on.

Haigekassa algas, nagu tähendatud, oma tegevust läinud nädalal. Põhikirja 14. pa-ragrafi 1. punkti järele algab abisaamine nel-jandast haigusepäevast pääle, kui üldine koos-olek (21. par. 2. p. põhjal) teistsugust otsust ei ole teinud. See küsimus on aga seni harutamata, nii et igauks haigekassaosaline, kes nüüd haigeks jääb, abiraha neljandast päe-vast pääle peab saama. Aga kui palju? See on ikkagi veel otsustamata. Kahel koosolekul on pidanud abisaamismäärused harutusele tu-leva, aga mõlemal koosolekul ei ole sammugi edasi saadud. Kõik põhikirja lahtised punk-tid, mis juba enne haigekassa tegevuse algust kindlad oleksid pidanud olema, on alles otsus-tamata.

Läinud koosolekul oleks tulnud seda teha, aga asja takistas just juhataja teguviis. Sel koosolekul nägid kassaosalised, et juhatuse valimine seekord võimata on: kõik sündsad kandidaadid astusid tagasi. Järele jäid ainult need, keda enamuse valida ei soovinud. Ei ole ju kassaosaliste asemikkudele sugugi üks-kõik, keda nad kolmeks aastaks juhatusesse valivad. Enamuse nõudis siis valimiste edasi-lükkamist. On ju igal koosolekul õigus ühte või teist päevakorrapunkti harutamata jätta ja järgmise koosoleku pääle edasi lükata. Seda on enne tehtud ja tehtakse ka edaspidi. See ei oleks ka siin mingit raskust toonud. Sest ametist äraastunud juhatuseliikmed teatasid, et nad valmis on kuni uute juhatuseliikmete valimiseni oma kohuseid täitma. Loomulik oleks olnud, kui koosoleku juhataja enamuse soovi tähele oleks pannud ja vähemalt vali-miste edasilükkamise kohta käiva ettepaneku hääletamise alla võtnud. Koosoleku juhataja ei võtnud aga valimiste edasilükkamise kohta käivat ettepanekut üleüldise hääletamise alla, vaid vastas kategooriliselt, et j u s t täna vali-takse.

Ja enamuse soovi vastu, kes tahtis teisi, veel tähtsamaid päevakorra punktisid haru-tada, tülilõuna kõrvale jättes, jäi koosoleku juhataja oma isearvamise juurde.

Ja selle tagajärjeks oli see — et kassaosa-liste asemikud koosolekult lahkusid. Jäi koos-olekule ainult juhataja ja paar tema mõtte-osalist. § 73. järele on koosolek ainult siis otsusevõimeline, kui sääl vähemalt pool kassa-osaliste asemikkudest viibib. Ja nii oli neli tundi vaieldud, ilma et ühtegi punkti oleks saadud läbi võtta.

Teine viga on see, et juhataja alati, ilma et kordagi enne hoiataks, ikka ütleb, et ta enam edasi rääkida ei lase.

Koosoleku kord aga nõuab, et kui kõnele-ja päevakorrast möõda läheb või sündmata ütelnusi tarvitab, siis teeb juhataja talle enne sõna äravõtmist hoiatusi.

Ka protokollid vastuvõtmise sündis isemoodi. Kutsuti nende keskel, kes saali jäid, paar isikut, need kirjutasi alla ja alles siis — tegi juhataja oma käega parandusi.

§ 67. järele peavad äriettevõtjad nende nimekirja, keda nad omalt poolt üldisele koosolekule saadavad, enne koosolekut juhatusse läbivaatamiseks andma. Seekord ei olnud ka seda tehtud..“

„... Igatahes on aga see kassaosaliste asemikkudele avalikuks võtlusekutseks, kui pere-

mehed kõik oma hääled just ühe asemiku kätte annavad. See üksmeel, mis nad siin ilmutavad, on asjata. Üks igapäevase hariliku surelikuaju ei tööta ilmaski nii viljarikkalt, üks sarnane mõistus ei näe kunagi nii palju peensusi, kui just hullk ajusid ja hullk mõistusi. Isegi halenahjakas on see, kui kohalikud äriettevõtjad kõik haigekassa asjus ainult ühe päega mõelda tahavad.

Haigekassa on igatahes nii tähtis asutus, et sääl juba rohkematele päadele mõelda annab..“

Sotsiaalkindlustus.

Haigekassades nõutakse politsei poolt tõestatud volitusi.

— Tallinna Ühine Haigekassa on saatnud töökohtadesse ülespanemiseks teadaande:

„Vastavalt Kinnitusameti otsusele 4. nov. 1935. a. maksab haigekassa juhatus abirahad ja arveid kolmandale isikule ainult vastava volikirja järele.

Vastavalt eelnimetatud korraldusele ei saa enam mees naise ega naine mehe abiraha välja võtta ilma volikirjata.

Volikirja, missuguse haige annab oma abiraha või arvete järele saada oleva raha välja võtmiseks haigekassast, peab olema õigeks tunnistatud politsei poolt; haiglas ravimise puhul võib volikirja tunnistada õigeks ka haigla administratsioon.

Ka isikul endal abiraha arvete järgi raha saamisel peab olema isikutunnistus või mõni teine isikut tõendav dokument ette näidata.“

See kindlustusameti otsuse teostamine toob haigekassa liikmeile abirahade kättesaamisel suuri raskusi ja asjata kulu.

Seni on Tallinna Ühises Haigekassas väljamaksmisi toimetatud politseitunnistusega ja pole olnud mingit arusaamatust. Raha on läinud õigetesse kättesse.

Ka toob politseilt tõestuse hankimine õige suurel määral lisatööd politseile, sageli aga pole vormiline tõestamine võimalik, kuna haige on meelemärkuseta või sureb enne abiraha kättesaamist. Sel ajal, kui haige on meelemärkuseta ja volitust ei saa anda, peab ta olema abirahata, — ta ise ja ta perekond nõuavad aga kulusid, mille katteks abiraha on määratud. Kui haige lamab kodus, peab vististi politsei minema koju tunnistust tõestama. Sageli on saadaolev summa väga väike — mõned kroonid — kuid vorminõudeid tuleb täita.

Ka pole mingit alust volituste tõestamise ülesande haigla administratsiooni peale panemiseks. Volikirjade tõestamine ei ole ravi-asutuste ülesandeks.

Haigekassa asjaajamist pole vaja teha keerulisemaks kui see korralikuks asjaajamiseks on tarviline.

Politsei poolt tõestatud dokumentide nõudmine toob kassaosalisile suuri raskusi oma

abiraha kättesaamisel. 23 aastat on haigekassa ilma säärase volituse nõudmiseta läbi saanud. Tegelik elu ei vaja seda ka nüüd.

Seepärast jääb küll kindlustusnõukogu ülesandeks — kindlustusameti säärase otsuse muutmise. Seda tuleb teha kiiresti, et selle otsuse teostamine haigekassadele ja kassaosalistele ei saaks sünnitada asjata raskusi.

— Elukindlustuse seaduse elluviimine on ka Hiina parlamendis päevakorras.

— Saksamaal jatkatakse sotsiaalkindlustuse ümberkorraldamist. Võrreldes sellega, mis oli enne Hitleri võimule tulekut, näitab Saksa sotsiaalkindlustus suurt tagurpidiminekut, nagu see ei võigi olla teisiti fašismi- ja diktaatuuririigis.

— Vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seaduse maksmapanekut nõuavad Kreenholmi töölised, kes oma üldkoosolekul võtsid selle kohta vastu resolutsiooni.

— Põllumajanduses ja kalanduses töötajate õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seadust oodatakse. Selle seaduse maksmapanek on hädatarviline.

— Haiguskindlustuse seaduse muutmist soovivad Kaubandus-tööstuskoja ringkonnad ja tahavad oma seisukohti avaldada riigi majandusnõukogus. Muuseas taotelevad kavatsatud ettepanekud tööliste ja ametnike eraldamist — luues kummalegi oma haigekassa. Ka muidu on need muudatused reaktsioonilised, nagu neid juba sealtpoolt oleme tundma õpinud.

Lõplik seisukoht võetakse jaanuarikuul keskel kokkukutsutaval Kaubandus-tööstuskoja üldkoosolekul.

Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse seaduste põhilause te kohta võtab seisukoha riigi majandusnõukogu, mis oma koosseisult on ka neis küsimustes tagasikiskuv ega taga arusaamist otstarbekohaste seaduste tarvilisusest.

Rohuteadlaste vanuse- ja haiguskindlustuse seadus väljatöötamisel.

Rohuteadlaste koja juhatusel on väljatöötamisel vanuse- ja haiguskindlustuse seadus. Nimetatud seaduse kava järgi kuuluvad rohu-

teadlaste vanuse- ja haiguskindlustuse alla kõik rohuteadlased, apteekide assistendid ja apteekide ning laboratooriumide praktikandid. Õigustega rohuteadlastena tegutseb Eestis 350 ja assistentidena umbes niisama palju isikuid. Rohuteaduse alal tegutsevate isikute arv kokku ulatub umbes tuhandele.

Vanuse- ja haiguskindlustuseks maksavad seaduseelnõu järgi ettevõtjad 3 prots. ja palgalised 3 prots. iga isiku teenistustasust. Ettevõtjail tuleb isikliku kuuluvuse puhul vanuse ja haiguse alla maksa 6 prots. oma palgast. „Vaba Maa“.

RAUDTEEVALITSUS PEAB TASUMA

rongi all surma saanu omaseile kahjutasu.

Raudteede seaduse § 81 järgi on raudtee kohustatud tasuma kahju, mis kellelegi on tekkinud raudtee eksploateerimisel juhtunud surma või tervisliku vigastuse tagajärjel. Tasumaksimisest vabaneb raudtee ainult siis, kui ta tõestab, et õnnetuses ei ole süüdi raudtee ega ta agendid või et õnnetuse põhjuseks oli vääraratu jõud.

Raudteede seaduse järgi lubatakse ülekäimist üldtarvituseks avatud ülesõidukohtadel, kus valve olemas, üksnes siis, kui kaitse on lahti. Sellest tuleb järeldada, et raudtee ülesõidukoht peab suletama niivõrd varakult, et enne tõkkepuu allalaskmist ülesõidukohale tulnud inimesed jõuaksid üle roobastiku enne rongi kohalejõudmist.

Maksivate määruste järgi peab eesliikval vagunil pimedal ajal olema mees laternaga, et liikuva vaguni lähenemist teha nähtavaks lähedalolijatele ja sellega võimalikku õnnetust hoida ära.

Äriteenijad haigekassa alla.

Äri- ja kontoriteenijate haiguskindlustuse seaduse eelnõu on koostatud Kaub.-tööstuskoja poolt ja esitatud teedeministeeriumile.

Uue seaduseelnõu kohaselt kuuluvad haigekassa alla kõik äri- ja kontoriteenijad, välja arvatud krediit- ja kindlustusasutustes tegutsevad äri- ja kontoriteenijad, sest viimased on juba koondunud vastavatesse eriringidesse ja nende kindlustamine on juba viidud läbi ühel või teisel kujul.

Äri- ja kontoriteenijate kindlustamise läbi viimiseks näeb seaduseelnõu ette üleriikliku üldise haigekassa asutamise.

Haigekassa peakoosolekut, nagu see ette nähtud tööstusliku töö seaduses, asendab haigekassa nõukogu. Poole nõukogu koosseisust valivad kassaliikmed, teise poole — tööandjad. Valimisteks moodustab iga maakond koos neisse kuuluvate linnadega ühe valimisringkonna ja Tallinna linn eraldi ringkonna — kokku 12 valimisringkonda. Valimistel valitakse kassaliikmete poolt iga 150 liikme kohta üks nõukogu liige.

Tööandjad valivad igas valimisringkonnas niipalju nõukogu liikmeid kui palju neid valiti samas ringkonnas kassaliikmete poolt.

Haigekassa juhatuse esimehe määrab seaduseelnõu järgi vabariigi valitsus teedeministri ettepanekul. Teised juha-

tuse liikmed, revisjonikomisjoni liikmed ja nende asetäitjad valivad kassaliikmed ja tööandjad eraldi, kumbki poole liikmeid.

Kassa kasuks minevaid koormatusi liikmemaksu näol kannavad võrdsest nii tööandjad kui ka töövõtjad kuni 3 prots. suuruses töötasu summast. Kui äri- ja kontoriteenijatele laiendatakse õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seadust, siis kuulub maksumäär vähendamisele kuni 2 protsendini töötasu suuruselt mõlemalt poolt, kuna sel korral väheneksid haigekassa kohustused. Sel teel hoitakse ära ka liigne asjaomaste koormamine sotsiaalkindlustuse alal.

Arstiabi andmiseks oma liikmeile võib haigekassa, peale tööstusliku töö seaduses loeteldud asutuste, astuda lepingusse ka linna-, maakonna-, jaoskonna- ja ka eraarstidega ning ämmaemandatega. Ambulatooriumset ravimist võimaldatakse kassaliikmeile ka usaldus- ja eraarstide juures seal, kus kassal oma ambulatooriumi ei ole. Õnnetusjuhtumite läbi viga saanud kassaliikmeile abi andmise kohta on maksavad tööstusliku töö seaduse § 301 määrused seni, kuni kassaliikmete kohta pole pandud maksuma õnnetusjuhtumite kindlustusseadust.

Haigekassa põhikirja, elluviimise määrused ja nõukogu valimise korra kinnitab vabariigi valitsus teedeministri ettepanekul.

Äriteenijaid on meie statistiliste andmete kohaselt 17.000 kuni 20.000 inimest ja selle seaduseelnõu vastuvõtmisel teostub selle suure hulga kodanike kauaaegne soov — omada haiguskindlustust iseseisva haigekassa kaudu.

„Uus Eesti“.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse küsimusi.

Töölisorganisatsioonide esindajad teedeministri jutul.

„Päevaleht“ kirjutas 13. nov.:

„Teisipäeval käisid tööliste keskkorraldusosionide esindajad L. Johanson ja L. Metslang teedeministri O. Sternbecki jutul, kus vastuvõtt kestis ligi tund aega.

Töölisorganisatsioonide esindajad palusid sotsiaalkindlustuse alal esirinda nihutada kutsehaiguste vastu kindlustamise ning vanade, invaliidide, leskede ja vaestelaste kindlustamise seadusi.

Kutsehaiguste vastu kindlustamist teostatakse harilikult koos õnnetuskindlustusega.

Tööstusettevõtete oludest tingituna kaotavad paljud töölised tervise ja tööjõu kutsehaiguste läbi. Nad saavad abi vaid ajutiselt — haigekassadelt. Ajutise abi tähtaja lõppedes ei leia nad enam tööd ega saa ka kuskilt toetust. Eriti rohkesti kutsehaigeid annab riigi põlevkivitööstus, kus tingituna veeoludest on kutsehaigete arv väga suur. Ka palusid tööliste esindajad, et lubataks teadusemeestel (arstidel) uurida riigi põlevkivitööstuse kutsehaiguste põhjusi. Mõni Tartu arst on valmis tegema seda tööd.

Vanade, invaliidide, leskede ja vaestelaste kindlustamist peavad töölised, nagu nad seda oma üldkoosolekutel on korduvalt toonitanud, meie oludes tähtsamaks kui haiguskindlustust. Vanade ja invaliidide, leskede ja vaestelaste olukord nõuab seadusega reguleerimist.

Edasi juhiti tähelepanu sellele, et eriti Tartus palgalise puhkeaja seadust, mis läinud aastal riigivanema dekreediga pandi maksma, rikutakse ja seega tööliste keskel rahulolematust tekitatakse. Samuti rikutakse ka 8-tunnilise tööpäeva seadust. Ehitustöödel töötatakse 12 tundi ilma ületunde tasumata. Tekstiiltööstuses Tallinnas maksetakse ületundide eest ainult tunnitöölistele, kuna tükitöölistele ületundide eest tasu ei makseta. Et ületunde varjata ja haigekassamaksudest vabaneda, mõnes ettevõttes ei märgita ületunnitöö tasu sellekohaselt raamatusse, vaid — preemia lahtrisse. Mõnes ettevõttes märgitakse ületunnitöötasu tükitöötasuna.

Ka toonitasid tööliste esindajad, et tööliste elu ja tervisekaitse määrused, mis päritud

vene ajast, on iganenud. Nende määruste uute ja ajakohastega asendamine tõstaks tööstusettevõtetes tervishoidlikku taset ja oleks õnnetuste ärahoidmiseks tarviline. Õnnetuste ärahoidmine on võimalik kaitsevahendite ja nende järelevalve läbi. Asutatakse juure uusi ettevõtteid, need peaksid olema ajanõuetele vastavad, kuid määrused puuduvad. Valmis-eelnõud on olemas.

On nõutud mõnelt poolt õnnetuskindlustus-seaduse (§ 391 ja § 403) muutmist nii, et ehitustöölistel ja sadamatöölistel ei võetaks pensionide arvestamisel enam aluseks nende teenitud töötasu jagatuna tehtud tööpäevadele, vaid arvestades ka neid päevi, mille eest nad tasu ei saanud, see on — töötaoleku aega. Uus arvestamisviis teeks nende tööliste pensionid õigustamatult madalamaks ja tühiseks, misparast tööliste esindajad selle vastu vaidlevad.

Peale selle puudutati veel mõningaid töökaitse küsimusi, mis on kerkinud päevakorda.“

Kindlustusnõukogu otsus.

I osakonna otsus 16. novembrist 1935. a.

Kindlustusnõukogu I osakond, arutades riigikohtu administratiiv-osakonna 15. märtsi 1935. aasta otsuse täitmiseks teisikordselt Tallinna linna ettevõtete haigekassa juhatuse kaebust I jaoskonna tööinspektori ringkonna kindlustusameti otsusele 1934. a. 16. aprillist kassaliikme Albert Pasti haigusabiraha asjus leidis: riigikohtu administratiiv-osakonna seletuse järgi oleks arst pidanud märkima haiguslehele kassaliikme Pasti kohta, et tal on õigus haiguse ajal väljas käia. Kuna arst seda ei ole teinud, vaid on õienduse annud välja alles pärast haiguse lõppu, siis on ta toiminud arstiabi andmise määruste ja põhikirja vastaselt ja

sellega võtnud võimaluse haigekassal kontrollida Pasti tegelikku haiguseaega ja seda, kas ta täitis raviva arstliku personaali korraldusi.

Seetõttu oli haigekassa õigustatud keelduma haigusabiraha maksmisest A. Pastile.

Ülaltoodu põhjal, käsitelles kindlustusnõukogu seadust ja kodukorda, kindlustusnõukogu I osakond otsustas: tühistada I jsk. tööinspektori ringkonna kindlustusameti otsuse 16. aprillist 1934. a. Tallinna linna ettevõtete haigekassa peakoosoleku otsuse, 27. märtsist 1934. a., tühistamise asjus, missuguse otsusega haigekassa peakoosolek jättis abirahata Albert Pasti.

Edasikaebus 1 kuu jooksul riigikohtu administratiiv-osakonnale.

Töökaitse.

— Täielist pühapäevarahu ärialal soovivad ühistegelased. Poed olgu pühapäeval kogu päeva suletud. Täielise pühapäevarahu maksmapanekul ei ole siin raskusi, see on teostatav, ilma et tarvitaja huvid selle all kannataksid.

Pühapäevarahu maksmapanekut trükikodades soovivad trükitöölised. Praegu töötavad peaaegu kõik trükikojad ka pühapäe-

viti. Osa ajalehti ilmub ka pühapäeval. Tehakse pühapäeviti muidki trükiteid.

Pühapäeviti ilmuvate ajalehtede järgi pole lugejaskonnal mingit tarvidust, pealegi nüüd, kus ajalehed on väga šabloonilised ja sisalda- vad väga vähe.

Lugeja tarvidusi suudab küllaldaselt rahuldada ka kuus korda nädalas ilmuv ajaleht.

Tellige „Töö ja Tervist“!

Trükikodades pühapäevarahu täieline maksmapanek on võimalik.

— **Kõrvalehiilimiseks maksudest kasutatakse** igasuguseid võtteid. Nii on hakatud juukse-, kingsepa- ja tisliritööstuse alal sõlmima „platsirendilepinguid“. Töölisega tehakse fiktiivleping, mille järgi ta pole palgaline töövõtja, vaid iseseisev töötaja, kes ettevõtjalt on rentinud ainult tööplatsi.

— **Kutseoskuse inspektorite ametisse pannekut** kavatakse haridus- ja sotsiaalministeeriumis. Nende inspektorite ülesandeks oleks valvamine meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse täitmise järele.

— **Naiste öötööd laiendati.** Laste, alaealiste ja naiste töö seadus keelab naistele öötöö. Uus seadus näeb ette naiste öötöö võimalusi, eriti neile, kes ei tee normaalselt kehalist tööd ja kel on juhtiv ja vastutav ametikoht. Ka muudeti ööpuhkeaja pikkust. Seni oli öövaheajaks ajajärk kella 10 õhtul kuni kella 5 hommikul. Nüüd on võimalik määrata öövaheaga kas kella 10 õ. kuni kella 5 h. või kella 11 õ. kuni kella 6 homm.

— **Kollektiivlepinguid**, mida sõlmiti õige rohkesti enne töötülide lahendamise seaduse maksmapanekut, ei tohi lasta rikkuda. Töölised ise peavad valvama nende lepingute täitmise järele.

Üldse on töökaitse seaduste täitmise järelevalves töölisel ja nende kutseühinguil ülesandeks tegutseda selles sihis, et neid seadusi ka täidetakse.

— **Käitisvanemad ja töölisnõukogud** on terves reas ettevõttele, ka suurtööstuses, veel valimata. Kutseühinguil ja tööinspeksioonil

tuleb astuda samme selleks, et valimised toimuksid.

— **Töötülide lahendamise seadus**, mis on avaldatud „R. T.“ nr. 93, 1. nov. 1935. a., sisaldab töötülide sundvahendust. Ta on maksev kõigi majanduslike huvide pärast tekkinud kollektiivsete töötülide puhul.

Luuakse töötülide lahendamiseks komisjon, kelle arutada võivad minna teedeministri määramisel töötülid siis, kui kavatakse neid lahendada streigi abil.

Oma iseloomult on töötülide lahendamise seadus streigiõigust piirav.

— **Linnatöölise töötasu tõstis** Helsingi volikogu 50 penni tunnis. Tallinna linnavalitsus vähendas talve tulekul linnatöölise töötasu 2—3 kroonilt päevas 1 kr. 20 sendini. Tallinna linnavolikogu ei pidanud seda palgavähendust õiglaseks ega lubatavaks. Linnavolikogu seisukohast hoolimata alandas linnavalitsus alates 15. nov. töötasu 120 sendini päevas. Säärase töötasuga, mis teeb kuus — arvestades 25 tööpäeva — 30 krooni, ei ole Tallinnas võimalik elada üksikulgi inimesel, kõnelemata perekonna ülalpidamisest.

Töötasu vähendamisel Tallinnas puudub alus.

— **8-tunniline tööpäev ka Hiinas.** Käesoleval aastal asutati Šanghais suur alkoholi-vabrik, mis töötab ööd ja päevad kolme vahetusega, iga vahetus 8 tundi.

— **8-tunniline tööpäev** Greekas on elluviimisel.

— **8-tunniline tööpäev** Ungaris. Ungari uue seaduse järgi on tööpäev 8-tunniline ja tööpäeval 48-tunniline, nüüd seadus võimaldab oma eranditega ka pikemat tööaega.

Tervishoid.

— **Sarlakid ja difteeriit.** Tallinnas tuleb igal nädalal 20—25 uut sarlakeisse ja 3—7 uut difteeriiti haigestumise juhtumit. Haigestunud kooliealised ja eelkooliealised lapsed.

Võib oodata edaspidi sarlakite ja difteeriidi suuremat levimist.

Haigusest hoidumiseks tuleb panna suuri rõhku puhtusele. Laste käed olgu puhtad, samuti nende hambad, suu ja kurk. Suud ja kurku tuleb loputada.

— **Tervete ja haigete närvidega inimesest** kõneles 17. nov. Tallinnas viis arsti. Dr. K. Toomingas kõneles vaimuhaigustest ja vaimuhaigete arvust. 1920. a. oli Eestis 3,1 vaimuhaiget 1000 elaniku kohta, kuid need andmed pole täpsed. Praegu võib vaimuhaiged olla Eestis 100 inimese kohta 1, üldse 11.000—13.000 vaimuhaiget. Üldiselt pole Eesti rahva vaimne seisukord halvem teiste rahvaste omast.

Sageli liialdatakse närvilisusega. Ei suudeta enese üle valitseda ja põhjendatakse seda närvidega. Töö ja tõsielu on muutnud inimesi,

kes tööta ja tegevuseta oleku puhul närvihaiguste üle kaebasid, terveiks.

Dr. E. Kirschenberg käsitlei meelsust ja ellusuhtumist kui haiguste põhjust. Inimene olgu seesmiselt ja välisuselt, hingelt ja ihult elujaatav ja võtku elu nii nagu ta on.

Dr. H. Busch kõneles lapse tervishoidlikust kasvatusest. Lapsi ei tule hellitada. Üksikud ja koduhoitud lapsed jäävad kergemini haigeks kui lasteaias kasvandikud. Mäng lapsele lasteaias on tarviline.

Dr. J. Vilms kõneles suguelust seoses vaimutervishoiuga. Noortele tuleb anda tarvilisi teadmisi ka hingeelu kohta.

Dr. V. Lindeberg soovitas tugevate ja tervete perekondade arvu tõusu, kuid inimesed keelduvad abiellumisest sageli päris tühistel põhjustel. Noored abiellupaarid omavad tervemaid lapsi kui keskikka kalduvad abiellupaarid. Noorel naisel on sünnitamine kergem kui 30—40-aastasil.

Eesti seltskonna kõrgemal kihil on vähe aega perekondlikuks eluks. Siin on bridžihullustus, kaardilaud, hipodroom jne., mis

vaba aja söövad ära. Hipodroomil istutakse isegi lastega poolte päevade viisi külma ja tõmbetuule käes.

Riietumisega liialdatakse. Selle asemel, et end korralikumalt toita, kulutatakse raha luksusesemele. Eriti teevad seda naised.

Riietus olgu korralik, kuid vastav ilmastikule. Meie karedas kliimas ei saa moodidega kopeerida Pariisi naisi, kes sõidavad autos.

Tubaka tarvitamine on kasvanud kahekordseks just selle tagajärjel, et naised suitsetavad. Suitsetamine on tervisele kahjulik, eriti naise tervisele. Suitsetamine tekitab veresoonte lupjumist, teeb kortsud silmade alla, rinnad muutuvad lõdvalt ripnevaiks.

Abiellujad olgu terved; lapse vaimse ja kehalise kasvatuse eset hoolitsetagu; noortele valitagu kutse, mis vastab nende vaimsele omadusile. Haigustest hoidutagu.

— **Joomakultuurile seltsib nüüd Eestis juba ka kohvikukultuur.** On inimesi, eriti eliidist ja valikuist, kellest kõneldakse kui eesõigustatud kihist, kes istuvad järjekindlalt iga päev teatud aja kohvikus, suitsetades, kohvitass nina ees. Kohvikud Tallinnas ja Tartus on teatud aegadel tulvil inimesi. Tallinnas, hoolimata kohvikute arvu kasvust, on käsil uue, suurema kohvikute ehitamine.

Nagu kõrtsi-, nii ka kohvikukultuur võõrutab inimese perekonnast ja kodust, raiskab tühiselt aega.

— **Krematooriumi asutamine pealinna on tunnistatud tarviliseks.** Krematooriumi asutamine kuuluks linnavalitsuse ülesannete hulka. Et aga linnavalitsus selle ülesande teostamisele ei ole asunud, siis on krematooriumi asutamise mõte vaibunud.

Jooksvahaigusest kirjutab dr. G. Reiman „Uus Sõnas“ muuseumis: „Meie haiguskindlustus asutistel — haigemajadel oleks vist viimne aeg hakata koguma andmeid jooksvahaigusest tingitud ajutise ja jäädava töövõimetuse kohta. Niisama peaks kogutama andmeid kulude kohta, mis kassadel tekkinud jooksva ravimise ja tasutud toetuste läbi. Et kulud vähendada, on praegu viisiks saanud

jooksvast tingitud valusid, mis tekkinud töö juures, veeretada õnnetusjuhtumite nime all vastavate kindlustusseltside arvele, kuigi täpsalt mingit õnnetusjuhtumit pole olnud, vaid on tekkinud ägedad jooksvavaid raske töö ja ilmastiku tagajärjel. Niisuguste juhtumite puhul on kindlustusseltsidel suured summad tasuda olnud, kuna jooksvahaigus on seosesse viidud töö juures juhtunud n-n. venitusega. Samuti ei ole haigekassad vaevaks võtnud täpsalt kindlaks teha, mis õieti on venitatud ja kas ei ole varem see isik jooksvat põdenud.“

Lõpuks leitakse, et „oleks viimane aeg, et meie Põhja-Eesti haigekassad omale Haapsalu ühe ühise kodu looks ja oma haigetel mudaravi võimaldaks.“

Selle kirjutuse kohta võime tähendada järgmist:

Haigusstatistika kogumine sünnib vormi kohaselt, mille määramisel ei ole haigekassal kuigi palju kaasa rääkida: küsimuse otsustab töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakond ja Riigi Statistika Keskbüroo, kelle seisukohad haigekassadele on tehtud kohustavaks.

Jooksvahaigust põhjustavad väga suurel määral tööruumid ja töötingimused. E. H. Liit on korduvalt nõudnud, et senised tööliste elu ja tervise säilitamise määrused asendataks uutega, mis on ka väga hädatarviline. Kahjuks pole sel nõudmisel olnud seni tagajärge. Uute määruste väljaandmine kuulub teedeministeeriumi võimkonda, algatajaks ja ettepanekute kirjaks võib siin olla töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakond.

Et jooksvahaigusega inimesi abistatakse kindlustusseltside poolt, see pole millegagi põhjendatud. Säärast juttu võib ju ajada, kuid ilma põhjenduse ja konkreetsete väideteta. On ette nähtud õnnetusjuhtumid, mille tagajärjel tekkinud töövõimetuse puhul kindlustusselts on kohustatud maksma pensioni. Siin on määrajaiks arstid. Kindlustusselts on seni isegi väga küllaldaselt oma huvisid püüdnud kaitsta, ta valvab ka küllalt agarasti selle järele, et pensioni maksetaks ainult õnnetusjuhtumite läbi vigastatuile.

Haigekassa liikmeile, kelle haiguse ravimine seda vajab, mudaravi võimaldamine on tarviline.

Tööpuudus.

— **Tööpuuduse vähendamiseks** Belgias korraldatakse avalikke töid.

Noortele töötuile õpetatakse teadmisi ja oskusi.

Töötuid toetatakse ka aineliselt.

— **Suur tööpuudus on Hiinas.** Näiteks: Peipingis on 1.500.000 elanikku, neist üks kolmandik tööta. Töötuid $\frac{2}{3}$ on käsitöölised. Tientsinis, tekstiiltööstuse linnas, kus on 1.100.000 elanikku, on samuti tööpuudus suur.

Ka teistes linnades kannatab hulk töölisi tööpuuduse käes.

Tööpuudus langetab veelgi juba isegi madalat töölise elutaset.

— **Saksa töölised** kannatavad tööpuuduse, madala töötasu ja toidupuuduse all. Samad hädad on ka Austrias.

— **Poolas on avalikeks töödeks** nähtud 1935.—1936. aastaks 420 miljonit zlotti, sellest ehitusteks 172 mil. zł.

EHL teateid.

EHL juhatuse koosolek

oli laupäeval, 23. novembril 1935. a., kell 7 õ. Tallinnas. Osa võtsid: K. Lukk, J. Erin, V. Luksepp, A. Mägi, F. Kauks ja sekretär L. Johanson.

1.

Narva linaketramise manufaktuuri haigekassa

arvati liidu liikmeks 1. jaan. 1936. a. alates.

2.

Liidu viimase aja tegevusest andis ülevaate

esimees K. Lukk. Tartu ülikooli arstidest läheks mõni uurima riigi põlevkivikaevanduses haigestumiste põhjusi, kui kaevanduse juhatus pole selle vastu. Kohalikul haigekassal tuleks selleks astuda vastavaid samme.

15. nov. 1935. a. alates ei anta apteekides haigekassadele enam patentrohtudelt hinnalandust.

3.

Haigekassades tööinspeksiooni poolt toimetatud

revideerimiste tulemustega tutvutakse.

4.

Haigusabiraha väljamaksmisel ametlikult tõestatud volituste

nõudmise asjus on vastanud vanem tööinspektor EHL sekretärile, et tõestatud volituste nõudmisest ei loobuta.

EHL juhatus leiab, et haigekassadel tuleb raha väljamaksmisel toimida põhikirja järgi, kus kord on selgesti ette nähtud.

5.

Määrused tööliste elu ja tervise kaitseks olevat veel väljatöötamisel teedeministeeriumis.

6.

Kutsehaiguste vastu kindlustamise seaduse maksmapanekut peab EHL kiireks küsimuseks.

7.

Haiguskindlustuse ümberkorraldamise küsimusi

arutades tunnistatakse tarviliseks, et haigekassade omavalitsust tuleb kaitsta, samuti peavad haigekassade teenijad jääma täieliselt haigekassade juhataste palgata. Samuti jäädakse teistes küsimustes senistele seisukohtadele, mis kongressidel avaldatud.

8.

Töölistemaja küsimuses jäädakse endisele seisukohale.

9.

Tööinspeksiooni 1934. a. tegevuse ülevaatega tutvutakse. Nagu ülevaatest nähtub, et suuda tööinspeksioon tööstusettevõtteid tarviliselt revideerida. Selle tulemuseks on ka haigekassamaksude varjamine, mis on muutunud

õige massiliseks nähtuseks, nagu kuulduv haigekassade revidentidelt.

Soovitatakse, et ühishaigekassad toimetaksid oma revidentide kaudu revideerimist tööstusettevõtteis.

10.

Haigekassade tegevuse ülevaatest

selgub, et haigekassade ainealine seisukord paraneb ühes majandusliku kriisi lõdvenemisega.

11.

Kindlustusameti kodukorra täiendamise küsimus.

Kuna haigekassade peakoosolekute otsuste kohta seisukoha võtmine kindlustusametis venib pikale, sageli möödub 4—6 kuud, enne kui otsus tehakse, — siis otsustatakse pöörduda kindlustusnõukogu poole ettepanekuga, et kinnitusameti kodukorda täiendataks selles mõttes, et haigekassade peakoosolekute otsuste kohta kindlustusametid võtaksid seisukoha hiljemalt ühe kuu jooksul protokollil kättesaamise päevast alates.

Teiseks otsustatakse ettepanekuga pöörduda kindlustusnõukogu poole, et kindlustusameti kodukorra § 7 täiendataks sellega, et aruandja aruanded ja ettepanekud saadetaks ka arutusele olevate küsimuste asjaosalisile.

Kolmandaks, et kodukorda täiendataks paragraafiga, mille järgi kindlustusameti otsuste peale edasikaebused kindlustusametite poolt kindlustusnõukogule edasi saadetaks hiljemalt ühe kuu jooksul kaebuse kättesaamise päevast arvates.

12.

EHLiidu tulude ja kulude eelarve 1936. a. vaadati läbi ja esitatakse kongressile 3670 kr. suuruses, „Töö ja Tervise“ eelarve 2560 kr. suuruses.

13.

Haigekassade raamatupidamise arved soovitada lõpetada kuni 31. detsembri incl. sisse tulnud tulu- ja kuludokumentide sissekandmisega.

14.

EHL kongress

otsustatakse pidada laup., 22-sel, ja pühap., 23-ndal veebruaril 1936. a., Tallinnas. Päevakord: 1) kongressi avamine, 2) kongressi juhatuse, sekretariaadi ja mandaatkomisjoni valimine, 3) kongressi päevakorra kinnitamine, 4) haigekassade aruanded kohtadelt, 5) aruanded liidu tegevusest ja 1935. a. aruannete kinnitamine, 6) liidu 1936. a. liikmeks kindlaksmääramine ja eelarve kinnitamine, 7) sotsiaalkindlustuse ümberkorraldamise küsimus — V. Luksepp, 8) järelevalve haiguskindlustuse seaduses — L. Johanson, 9) valimised põhikirja järgi: a) liidu juhatus, b) revisjonikomisjon, 10) kongressil algatatud küsimused.

Pealeselle tehti koosolekul mõningad üldise tähtsusega otsused.

Mitmesugust.

— Lutheri vabriku rahvamaja, mis omal ajal ehitati tööliste tarvis, on nüüd Noortemeeste Kristliku Ühingu kasutada. Rahvamajas lõppesid hiljuti täiendavad ehitused.

— Käsitöölise kohta küsimust arutas käsitöösturite kongress, millest võtsid osa juhtivate tegelastena ka dr. J. Vilms, adv. Kallmann ja adv. Treufeldt.

Nende kava järgi pidi tulema käsitööstureile ja käsitöölisile ühine koda.

— Majaomanike ja üürnike vahekorra korraldamise küsimus on majaomanike kohta üldkavas. Kõneldakse maja kodukorrast ja üürnike varanduse üüriraha kindlustuseks pandimisest. On kuulda teisigi õige kummalisi kavasisid.

Muide, viimane majaomanike kohta koosolek oli õige sõna- ja lahkkelirikas. Viis tundi kestsid ägedad vaidlused, mis parlamendi omadest jäid taha ainult oma sisult ja asjalikkuselt, mitte aga temperamendilt.

— Paastupäevad Saksamaal, Hitleri režiim ja diktatuur on viinud Saksamaa majanduselu nii laokile, et enam ei suudeta rahvast varustada esimese järgu toiduainetega. Sealihha ja või tarvitamist on piiratud „paastupäevadega“, kus liha ja või söömine on keelatud.

Ka Itaalias tuleb kodanikel paastuda.

— Mingisuguse „rahvusliku tööliidu“ on loonud mõningad isikud, kes ei kuulu tööliste hulka. Säärased liidu eest tuleb kõiki töölisi hoiatada. Säärased liidud ei taotele ülesan-

deid, mis on tööliste kutseühinguil ja nende keskkliidul, kellest on küllalt tööliste organiseerimiseks ja ühiste ülesannete teostamiseks.

— Tööliskonna osast riigielu kujunemises kirjutab „Uus Eesti“ muuseas: „Meie endises poliitilises elus oli liikumisi, kes seadsid ühele poole rahva ja teisele poole tööliste. Eesti rahvas ja Eesti tööliiskond pidid seisma vastamisi kui kaks vaenulist leeri!“ ... „Tööline pidi oma rahva ja isamaa unustama, isegi salgama“ jne. „Uus Eesti“ vihjab tööliskonna ümberkorraldamise vajadusele, uuele arusaamisele ja uuele vaimule.

„Uue Eesti“ vaimusegane kirjutus pole kõigepealt õiglane, sest Eesti tööline võttis osa ka riigi ja rahva elu korraldamisest üheõigusliku kodanikuna, ta ei pidanud salgama ega salanudki oma rahvast ega unustanud isamaad. Kõik, mis Eesti iseseisvuse päevil on loodud positiivset ja ülesehitavat, on sündinud tööliisklassi teadlikul osavõtul. Kodade süsteemis väheneb tööliste osatähtsus, nagu ta on jäänud väga vaikseks ka riigi majandusnõukogus, mis arutab muuseas ka töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse seaduste kavasisid.

Tööliisile kui oma rahva liikmeile ei ole „Uus Eesti“ õigustatud midagi ette heitma.

Mitte tööliiskond pole olnud võõraste õpetuste mõju all, vaid just „Uue Eesti“ kirjutustest leiame nende võõraste õpetuste kajastust, mis praegu domineerivad Saksamaal, Lätis ja Itaalias, ja mis ei võimalda ka tööliisile väärilist osavõttu riigielu kujundamisest.

Kirjandus.

Eesti rahva tulevik.

Ilmus trükist II Rahvusliku Kasvatuse Kongressi referaadid, läbirääkimised ja resolutsioonid „Eesti Rahva tulevik“. Raamat käsitleb eesti rahva tuleviku küsimust, nimelt eesti rahvastiku arengut (sündimus, surumus, juurekasv jne.) seoses maa asunduspoliitikaga, tööstusega, kaubandusega, linnastumisega, rahvusliku poliitikaga jne. Esmakordselt käsitletakse eestlaste ajaloos korduvalt saatuslikuks saanud sisestunginud vähemusrahvuste osa Eestis. Mõnede vähemusrahvuste kultuuriautonomiakoolid on muutunud eestlaste ümberrahvustamise kohtadeks; piiriäärsete maakondade hariduspoliitika leiab igakülgselt käsitelismist. Meie rahvusliku iseteadvuse kasvatamise kü-

simus oli asetatud kongressil esikohale; seda käsitletakse kui kooli, kodu, seltskonna, ajakirjanduse, kaitseväge, kiriku, riigi jne. ülesannet. Neis küsimusis võtavad sõna: riigivanem K. Päts, hariduse- ja koolijuhid, nagu haridusminister N. Kann, härrad Lang, A. Roos, J. Roos, Joh. Aavik, Viilup, Veiderman, Ollik, Kaalep, Hubel, Kurvits, Kõiv, pr. Mäelo, pr. Reisik, A. Oinas, Kornel, Liidemann j. t.; arstid: Lüüs, Madisson, Latik, Vilms; kiriku esindajad: piiskop, metropoliit, Pähn, Luberg; tööstuse esindajad ja õpetlased: Kogermann, Raud, Poom; omavalitsuste juhid: Maramaa, Speek, Viiks, Kents, Lauri; kaitseväelased: Traksman, Kasekamp, Utuste, Org. Tartu, E. Eug. ja G. Seltsi toim. Hind Kr. 1,50.

„Töö ja Tervise“ lugejaile.

Käesoleva nr. 12-ga lõpetatakse 1935. aasta tellijaile „Töö ja Tervise“ saatmine. 1936. aasta nr. 1 ilmub juba jaanuarikuu algul. Seepärast palume

1936. a. tellimised võimalikult juba detsembrikuus või jaanuarikuu esimestel päevadel saata „Töö ja Tervise“ talitusele.

„TÖÖ JA TERVIS“

SOTSIAALPOLIITILINE KUUKIRI

E. HAIGEKASSADE LIIDU JA SOTSIAALSE ARENGU EESTI ÜHINGU HÄÄLEKANDJA

ILMUB KORD KUUS.

Tellimise hind postiga:

Aastas	100 senti
6 kuu peale	55 „
Üksiknumber	10 „
Välismaale aastas	150 „

Kuulutuste hind:

1 lhk.	Kr. 20.—
1/2 „	10.—
1/4 „	6.—
1/8 „	3.—

Teksti ees 50 % kallim.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Lai tän. nr. 38, krt. 4. Telefon 448-35.

„TÖÖ JA TERVISE“

varematest aastakäikudest on veel saada:

1925. a. — brošeeritud	Hind 80 senti
— kartoneeritud	„ 1.— „
1926. a. — brošeeritud	„ 1.— „
— kartoneeritud	„ 1.25 „
1927. a. — brošeeritud	„ 1.— „
— kartoneeritud	„ 1.25 „
1928. a. — brošeeritud	„ 1.— „
— kartoneeritud	„ 1.25 „
1929. a. — brošeeritud	„ 1.— „
— kartoneeritud	„ 1.25 „
1930. a. — brošeeritud	„ 1.— „
— köidetud	„ 1.50 „
1931. a. — köidetud	„ 1.50 „
1932. a. — köidetud	„ 1.50 „
1933. a. — köidetud	„ 1.50 „
1934. a. — köidetud	„ 1.50 „

Haigekassadele saadetakse 1925.—1932. aastakäigud 50-sendilise hinnaalandusega.

O. Vahtra, III jsk. töökaitse abiinspektor

„Töölise haiguse vastu kindlustamise seadus“

(Tööstusliku töö seaduse III peatükk)

ühes seletustega ja temas viidatud seadustega. Raamat sisaldab peale seaduse ka kinnitussõukogu ja riigikohtu seletus. ning on tarviliseks käsiraamatuks igale töösturile ja töölisele, eriti aga haigekassa tegelastele ja osalistele.

Hind 1 kroon, haigekassadele 75 senti.

Dr. med. P. HANSEN

„Suguhaiguste vastu võitlemisesi“

Ravi ja profülaktika. Haigekassade osa suguhaiguste vastu võitlemisel. Hind 5 senti.

L. JOHANSON

Sotsiaalkindlustus

Hind 10 senti.

Haigekassad ja haigekassa tegelased!

Tellige ja levitage „Töö ja Tervist“
ja EHL poolt kirjastatud raamatuid.

EESTI HAIGEKASSADE LIIT. Tellimise aadress: Tallinn, Lai t. 38, krt. 4. Telefon 448-35

SISU: 1) Töökodade valgustus — Dr. M. Pülmann. 2) Nakastumine tiisikusse ja kodumaised rohud tiisikusse vastu — Dr. med. Liin. 3) Võimlemine ja sport arstliku ravimisvahendina — Dr. H. Jürgenson. 4) Kaevandustööliste kutsahaiguste vastu võitlemisest — J. Mikhelson. 5) Uusimaid vingugaasi määramise viise tehnikas ja elus — A. Kümnel. 6) Sotsiaalkindlustuse päevaküsimusi — L. Johanson. 7) Sotsiaalkindlustus välisriikides. 8) Haigekassade tagavara- ja tegevuskapital — L. Johanson. 9) Saksa tööliste palgad — A. Offenbach. 10) Haigekassade minevikust. 11) Sotsiaalkindlustus. 12) Kindlustussõukogu otsus. 13) Töökaitse. 14) Tervishoid. 15) Tööpuudus. 16) EHL teateid. 17) Mitmesugust. 20) Kirjandus.

Tegev toimetaja L. Johanson, kaastoimetaja Aug. Gustavson.

Vastutav toimetaja Karl Lukk.

Väljaandja Eesti Haigekassade Liit.

Ilmunud 11. detsembril 1935. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk tän. 2. 1935.